

Decyzja o prezentacji aktywów złoża w sprawozdaniu finansowym w ramach zagospodarowania lub aktywów związanych z wydobyciem zasobów uwzględnia wszelkie warunki i okoliczności związane z prowadzonym w segmencie wydobywczym procesem realizacji inwestycji i późniejszego pełnego eksploataowania złoża.

Zasady rachunkowości dotyczące aktywów złożowych opisano w notach 7.11, natomiast prezentacja i szczegółowe informacje na temat tych aktywów w sprawozdaniu finansowym przedstawiono w notce 13.2.

6. Zmiana danych prezentowanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych oraz zmiana zasad rachunkowości

W Grupie nie wystąpiły istotne zmiany wartości szacunkowych kwot prezentowanych w poprzednich okresach sprawozdawczych, które miały istotny wpływ na bieżący okres sprawozdawczy.

7. Zasady rachunkowości

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, z wyjątkiem tych instrumentów finansowych, które są zaklasyfikowane jako wyceniane według wartości godziwej.

Najważniejsze zasady rachunkowości stosowane przez Grupę przedstawione zostały poniżej.

7.1 Konsolidacja

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone na podstawie sprawozdania finansowego Jednostki Dominującej oraz sprawozdań finansowych jednostek przez nią kontrolowanych i współkontrolowanych sporządzonych na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Wszystkie znaczące salda i transakcje pomiędzy jednostkami powiązаныmi, w tym istotne niezrealizowane zyski wynikające z transakcji między nimi, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane, chyba że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Spółki zależne podlegają konsolidacji metodą pełną od momentu objęcia kontroli przez Grupę, natomiast przestają być konsolidowane w momencie utraty nad nimi kontroli. Zgodnie z MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” Grupa sprawuje kontrolę nad jednostką, jeżeli z tytułu swojego zaangażowania w tę jednostkę podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub gdy ma prawa do takich zmiennych zwrotów oraz ma możliwość wywierania na nie wpływu poprzez sprawowanie nad tą jednostką władzy.

Grupa sprawuje współkontrolę nad jednostką, jeśli wraz ze wszystkimi współinwestorami musi współdziałać w celu kierowania jej istotną działalnością, co oznacza tym samym, że żaden ze współinwestorów pojedynczo nie sprawuje nad nią kontroli i bez współdziałania z pozostałymi nie może nią kierować. Posiadane przez Grupę udziały w wspólnych przedsięwzięciach (patrz nota 14) ujmowane są metodą praw własności (patrz nota 7.27).

7.2 Przychody ze sprzedaży

Polityka rachunkowości stosowana od 1 stycznia 2018 roku (MSSF 15)

Przychody z umów z klientami ujmowane są w momencie spełnienia przez Grupę zobowiązania do wykonania świadczenia, poprzez przekazanie przyręconego towaru lub usługi klientowi, gdzie przekazanie to stanowi jednocześnie uzyskanie przez nabywcę kontroli nad tym składnikiem aktywów. W przychodach z umów z klientami w sprawozdaniu z całkowitych dochodów ujmowane są przychody powstające ze zwykłej działalności operacyjnej Grupy (tj. przychody ze sprzedaży produktów, usług, towarów i materiałów) skorygowane o wynik z rozliczenia instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne. W sprawozdaniu z sytuacji finansowej przedstawiana jest umowa (zależnie od stosunku pomiędzy spełnieniem zobowiązania przez Grupę, a płatnością dokonywaną przez klienta) jako składnik aktywów z tytułu umowy lub zobowiązania z tytułu umowy. Oddzielnie, jako należności z tytułu dostaw i usług prezentowane są wyłącznie bezwarunkowe prawa Grupy do otrzymania wynagrodzenia (np. gdy wystawiono już klientowi faktury lub inny tytuł zobowiązujący prawnie do zapłaty w określonym terminie czasu). Prawa o charakterze warunkowym (innym niż tylko upływ czasu) są prezentowane jako składnik aktywów z tytułu umowy. Jeżeli z tytułu jednej umowy wynika kilka obowiązków, w odniesieniu do których rozpoznano zarówno aktywa jak i zobowiązania z tytułu umowy, to w sprawozdaniu z sytuacji finansowej są one prezentowane w wartości netto. Składnik aktywów z tytułu umowy podlega ujęciu i wycenie zgodnie z wytycznymi MSSF 9 „Instrumenty finansowe”.

Identyfikacja umowy z klientem

Grupa zanim uzna kontrakt jako „umowę z klientem” przeprowadza analizę, czy poniższe określone kryteria łącznie zostały spełnione:

- Umowa między dwiema lub więcej stronami została zawarta w formie pisemnej, ustnej lub innej zgodnej ze zwyczajowymi praktykami handlowymi i została zaakceptowana przez strony;
- Umowa identyfikuje prawa i obowiązki każdej ze stron w zakresie towarów lub usług oraz warunków płatności - kontrakt powinien zawierać jasne zapisy dotyczące momentu przekazania kontroli klientowi nad sprzedanymi dobrami lub świadczonymi usługami. W przypadku sprzedaży dóbr, moment przekazania kontroli jest zwykle momentem przekazania dobra klientowi. W przypadku świadczenia usług, szczególnie przez dłuższy okres, moment przekazania kontroli może nie być łatwy do zidentyfikowania. Jeśli moment przekazania kontroli nie został określony w umowie bądź nie jest zdefiniowany praktyką rynkową, wówczas umowa nie spełnia kryterium, ponieważ sprzedawca nie jest w stanie określić czasu rozpoznania przychodu ze sprzedaży. Kontrakt musi precyzować także sposób, kwotę oraz termin płatności;
- Każda ze stron oczekuje wykonania swoich obowiązków wynikających z umowy oraz jest prawdopodobne, że za przekazane dobra lub usługi zostanie otrzymane wynagrodzenie, które Grupa jest w stanie określić. Oceniając prawdopodobieństwo zapłaty na tym etapie Grupa rozważa wyłącznie zdolność kontrahenta oraz jego intencję zapłaty w dacie wymagalności zobowiązania, nie oceniając wysokości kwoty jaką uzyska od kontrahenta (kwota ta może się różnić od wysokości ceny kontraktu np. o późniejsze rabaty, upusty czy inne elementy wynagrodzenia zmiennego);
- Umowa posiada treść ekonomiczną, czyli w rezultacie jej wykonania zmienia się ryzyko, czas oraz kwota przyszłych przepływów pieniężnych Grupy. W przypadku, gdy nie przewiduje się zmiany tych parametrów, jest mało prawdopodobne, że kontrakt posiada treść ekonomiczną. Zmiana wielkości planowanych przepływów pieniężnych nie musi ulegać zmianie tylko poprzez dodatkowe przepływy pieniężne otrzymywane od klienta ale także zmniejszenie wielkości przepływów pieniężnych wychodzących od sprzedawcy, na przykład poprzez otrzymanie od klienta wynagrodzenia w formie niepieniężnej;
- Jest prawdopodobne, że Grupa otrzyma wynagrodzenie, które będzie jej przysługiwało w zamian za dobra lub usługi, które zostaną przekazane klientowi.

Identyfikacja zobowiązań do wykonania świadczenia

W momencie zawarcia umowy Grupa dokonuje oceny dóbr lub usług przyręconych w umowie z klientem i identyfikuje jako zobowiązanie do wykonania świadczenia każde przyrzeczenie do przekazania na rzecz klienta dobra lub usługi (lub pakietu dóbr lub usług), które można wyodrębnić lub grupy odrębnych dóbr lub usług, które są zasadniczo takie same i w przypadku których przekazanie na rzecz klienta ma taki sam charakter.

Dobro lub usługa przyręczone klientowi są odrębne, jeżeli spełnione są obydwa następujące warunki:

- klient może odnosić korzyści z dobra lub usługi albo bezpośrednio, albo poprzez powiązanie z innymi zasobami, które są dla niego łatwo dostępne, oraz
- zobowiązanie Grupy do przekazania dobra lub usługi na rzecz klienta można zidentyfikować jako odrębne w stosunku do innych zobowiązań określonych w umowie.

Ustalenie ceny transakcji

Przy ustalaniu ceny transakcyjnej Grupa uwzględnia nie tylko wynagrodzenie stałe, ale również inne elementy wynagrodzenia jak wynagrodzenie zmienne (tj. kwota wynagrodzenia uwarunkowana wystąpieniem lub nie jakiegoś niepewnego zdarzenia w przyszłości), wynagrodzenie niepieniężne, wynagrodzenie należne klientowi oraz istotny czynnik finansowania. Cena ta nie obejmuje kwot pobranych w imieniu innego podmiotu tj. podatek VAT i inne podatki związane ze sprzedażą (podatek akcyzowy, opłata paliwowa).

Zmienne wynagrodzenie

Niektóre umowy z klientami mogą zawierać kwoty zmienne wynagrodzenia w związku z udzielaniem upustów, rabatów, zwrotu wynagrodzenia, kredytów, ustępstw cenowych, dodatków, premii za wyniki lub nakładaniem kar.

W wartości ceny transakcyjnej Grupa uwzględnia taką kwotę wynagrodzenia zmiennego, co do której istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nie nastąpi konieczność znacznego odwrócenia ujętego wcześniej przychodu (zasada ostrożności) i dokonuje szacunku stosując jedną z następujących metod, w zależności od tego, która z nich pozwoli dokładniej przewidzieć kwotę wynagrodzenia, do którego jest uprawniona:

- metodę oczekiwanych wartości (sumie iloczynów kwot wynagrodzenia i prawdopodobieństw ich wystąpienia), którą stosuje się w przypadku zawierania dużej liczby podobnych umów, a w danej umowie przewiduje się więcej niż dwa możliwe wyniki;
- metodę wartości najbardziej prawdopodobnej (czyli najbardziej prawdopodobnej kwoty z możliwych) w przypadku gdy umowa ma tylko dwa możliwe wyniki (np. z premią lub bez).

Raz wybrana metoda stosowana jest do danej umowy konsekwentnie. Szacunek aktualizuje się na każdy dzień sprawozdawczy. Ewentualne korekty rozpoznanego przychodu ujmowane są w okresie, w którym ma miejsce aktualizacja (cumulative catch up adjustment) – łączna kwota rozpoznanych przychodów powinna odpowiadać kwocie, która byłaby rozpoznana, gdyby nowe informacje były znane Grupie od początku.

Wynagrodzenie niepieniężne Grupa wycenia w wartości godziwej, a w przypadku braku możliwości jej racjonalnego szacunku, w sposób pośredni przez odniesienie do indywidualnej ceny sprzedaży przyrzeczonych dóbr lub usług.

Wynagrodzenie płatne klientowi, o ile tylko nie stanowi zapłaty za wyodrębnione dobro lub usługę nabywaną od klienta, powoduje obniżenie ceny transakcyjnej. Obniżenie przychodów następuje w chwili wystąpienia późniejszego z poniższych zdarzeń:

- ujęcie przez Grupę przychodów z tytułu przekazania powiązanych dóbr lub usług klientowi; oraz
- zapłata lub zobowiązanie się Spółki do zapłaty wynagrodzenia (nawet jeżeli zapłata ta jest uzależniona od wystąpienia niepewnego zdarzenia w przyszłości).

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego mającego miejsce w trakcie trwania umowy Grupa dokonuje aktualizacji swoich szacunków mających wpływ na cenę transakcyjną. Każda zmiana w cenie transakcyjnej jest alokowana do wszystkich zobowiązań do wykonania świadczenia, chyba, że wynagrodzenie zmienne dotyczy tylko jednego lub kilku (a nie wszystkich) takich zobowiązań.

Przypisanie ceny transakcyjnej do zobowiązań do wykonania świadczenia

Grupa przypisuje cenę transakcyjną do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia (lub do odrębnego dobra lub odrębnej usługi) w kwocie, która odzwierciedla kwotę wynagrodzenia, które – zgodnie z oczekiwaniami Grupy – przysługuje jej w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi.

Spełnianie zobowiązań do wykonania świadczenia

Jeśli obowiązek świadczenia wypełniany jest w danym punkcie czasu przychód ujmuje się w momencie przekazania kontroli nad produktem, towarem lub usługą (tzn. przekazania możliwości kierowania wykorzystaniem i uzyskiwania praktycznie wszystkich korzyści z tego produktu, towaru lub usługi).

Przesłankami wskazującymi na przekazanie kontroli do klienta są:

- Grupa posiada bieżące prawo do wynagrodzenia,
- klient posiada prawo własności do aktywa,
- klient posiada fizyczne władanie nad aktywem,
- klient przejął istotne ryzyka i korzyści związane z aktywem,
- klient zaakceptował rezultat obowiązku świadczenia.

Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ujmuje się w wyniku finansowym jednorazowo, w określonym momencie czasu, zgodnym z momentem spełnienia zobowiązania do wykonania świadczenia (w szczególności określonym w oparciu o reguły sprzedaży INCOTERMS).

W odniesieniu do umów dotyczących usług ciągłych, na podstawie których Grupa ma prawo do otrzymania od klienta wynagrodzenia w kwocie, która odpowiada bezpośrednio wartości, jaką dla klienta ma świadczenie dotychczas wykonane, Grupa ujmuje przychód w kwocie, którą ma prawo zafakturować.

Wynagrodzenie zleceniodawcy a wynagrodzenie pośrednika

W przypadku, gdy w dostarczanie dóbr lub usług klientowi zaangażowany jest inny podmiot, Grupa określa czy charakter przyrzeczenia Grupy stanowi zobowiązanie do wykonania świadczenia polegającego na dostarczeniu określonych dóbr lub usług (w tym przypadku Grupa jest zleceniodawcą) czy też na zleceniu innemu podmiotowi dostarczenia tych dóbr lub usług (w tym przypadku Grupa jest pośrednikiem).

Grupa jest zleceniodawcą, jeśli sprawuje kontrolę nad przyrzeczonym dobrem lub usługą przed ich przekazaniem klientowi. Jednostka nie musi jednak działać jako zleceniodawca, jeśli uzyskuje tytuł prawny do produktu tylko chwilowo, zanim zostanie on przeniesiony na klienta. Jednostka występująca w umowie jako zleceniodawca może sama wypełnić zobowiązanie do wykonania świadczenia lub może powierzyć wypełnienie tego zobowiązania lub jego części innemu podmiotowi (np. podwykonawcy) w jej imieniu. W takiej sytuacji Grupa ujmuje przychody w kwocie wynagrodzenia brutto, do którego – zgodnie z jej oczekiwaniami – będzie uprawniona w zamian za przekazane dobra lub usługi.

Grupa działa jako pośrednik, jeśli jej zobowiązanie do wykonania świadczenia polega na zapewnieniu dostarczenia dóbr lub usług przez inny podmiot. W taki przypadku Spółka ujmuje przychody w kwocie jakiegokolwiek opłaty lub prowizji, do której – zgodnie z jej oczekiwaniami – będzie uprawniona w zamian za zapewnienie dostarczenia dóbr lub usług przez inny podmiot.

Istotny komponent finansowania

W przypadku umów z klientami, dla których okres pomiędzy przekazaniem przyrzeczonego dobra lub usługi klientowi a momentem zapłaty za dobro lub usługę przekracza jeden rok Grupa ocenia, czy umowy zawierają istotny element finansowania. W celu ustalenia ceny transakcyjnej, Grupa koryguje przyzeczoną kwotę wynagrodzenia o istotny komponent finansowania stosując stopę dyskontową, która zostałaby zastosowana w przypadku zawarcia oddzielnej transakcji finansowania pomiędzy jednostką a jej klientem w momencie zawarcia umowy.

Grupa zdecydowała się nie korygować przyrzeczonej kwoty wynagrodzenia o wpływ istotnego elementu finansowania, jeżeli w momencie zawarcia umowy oczekuje, że okres od momentu przekazania przyrzeczonego dobra lub usługi klientowi do momentu zapłaty za dobro lub usługę przez klienta wyniesie nie więcej niż jeden rok. Dlatego też, dla krótkoterminowych zaliczek Grupa nie wydziela istotnego elementu finansowania.

Wynagrodzenie niepieniężne

W przypadku umów, w których klient zobowiązał się do zapłaty wynagrodzenia w formie innej niż pieniężna, Grupa w celu ustalenia ceny transakcyjnej wycenia wynagrodzenie niepieniężne (lub przyrzeczenie zapłaty wynagrodzenia niepieniężnego) w wartości godziwej. W sytuacji, gdy Grupa nie może racjonalnie oszacować wartości godziwej wynagrodzenia niepieniężnego, wycenia je pośrednio przez odniesienie do indywidualnej ceny sprzedaży dóbr lub usług przyrzeczonych klientowi (lub klasie klientów) w zamian za wynagrodzenie.

Gwarancje

Grupa udziela gwarancji na sprzedane produkty, które stanowi zapewnienie klienta, że dany produkt jest zgodny z ustaloną przez strony specyfikacją. Grupa ujmuje takie gwarancje zgodnie z MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”.

Niektóre niestandardowe umowy z klientami mogą zawierać gwarancje rozszerzone. Gwarancje takie stanowią oddzielną usługę – ujmowaną jako zobowiązanie do wykonania świadczenia, do której przypisuje się część ceny transakcyjnej.

Aktywowane koszty doprowadzenia do zawarcia umowy

Grupa ujmuje dodatkowe koszty doprowadzenia do zawarcia umowy z klientem jako składnik aktywów, jeżeli spodziewa się, że koszty te odzyska. Dodatkowe koszty doprowadzenia do zawarcia umowy to koszty ponoszone przez jednostkę w celu doprowadzenia do zawarcia umowy z klientem, których jednostka nie poniosłaby, jeżeli umowa nie zostałaby zawarta. Koszty doprowadzenia do zawarcia umowy ponoszone bez względu na to, czy umowa została zawarta, ujmuje się jako koszty w momencie ich poniesienia, chyba że koszty te wyraźnie obciążają klienta bez względu na to, czy umowa zostanie zawarta. Grupa ujmuje dodatkowe koszty doprowadzenia do zawarcia umowy jako koszty w momencie ich poniesienia, jeśli okres amortyzacji składnika aktywów, który w przeciwnym razie zostałby ujęty przez Grupę, wynosi jeden rok lub krócej. Składnik aktywów jest systematycznie amortyzowany, z uwzględnieniem okresu przekazywania klientowi dóbr lub usług, z którymi jest powiązany. Grupa dokonuje aktualizacji okresu amortyzacji, aby odzwierciedlić istotną zmianę oczekiwanego okresu przekazywania klientowi dóbr lub usług, z którymi powiązany jest składnik aktywów.

Aktywa z tytułu umowy

W ramach aktywów z tytułu umowy Grupa ujmuje prawa do wynagrodzenia w zamian za dobra lub usługi, które przekazała klientowi, jeżeli prawo to jest uzależnione od warunku innego niż upływ czasu (na przykład od przyszłych świadczeń jednostki). Grupa ocenia, czy nie nastąpiła utrata wartości składnika aktywów z tytułu umowy na takiej samej zasadzie jak w przypadku składnika aktywów finansowych zgodnie z MSSF 9.

Należności

W ramach należności Grupa ujmuje prawa do wynagrodzenia w zamian za dobra lub usługi, które przekazała klientowi, jeżeli prawo to jest bezwarunkowe (jedynym warunkiem wymagalności wynagrodzenia jest upływ określonego czasu). Grupa ujmuje należność zgodnie z MSSF 9. W momencie początkowego ujęcia należności z tytułu umowy wszelkie różnice pomiędzy wyceną należności zgodnie z MSSF 9 a odpowiadającą jej wcześniej ujętą kwotą przychodów Grupa ujmuje jako koszt (strata z tytułu utraty wartości).

Zobowiązania z tytułu umowy

W ramach zobowiązań z tytułu umowy Grupa ujmuje otrzymane lub należne od klienta wynagrodzenie, z którym wiąże się obowiązek przekazania klientowi dóbr lub usług.

Aktywa z tytułu prawa do zwrotu

W ramach aktywów z tytułu prawa do zwrotu Grupa ujmuje prawo do odzyskania produktów od klientów po wywiązaniu się ze zobowiązania do zwrotu zapłaty.

Zobowiązanie do zwrotu wynagrodzenia

Grupa ujmuje zobowiązanie do zwrotu wynagrodzenia, jeżeli po jego otrzymaniu oczekuje, że zwróci jego część lub całość klientowi. Zobowiązanie do zwrotu wynagrodzenia wycenia się w kwocie otrzymanego wynagrodzenia (lub należności), do którego – zgodnie z oczekiwaniami Grupy – nie jest ona uprawniona (tj. w wysokości kwot nieujętych w cenie transakcyjnej). Zobowiązanie do zwrotu wynagrodzenia (oraz odpowiednia zmiana ceny transakcyjnej oraz wynikająca z niej zmiana zobowiązania z tytułu umowy) jest aktualizowane na koniec każdego okresu sprawozdawczego w związku ze zmianami okoliczności.

Polityka rachunkowości stosowana do 31 grudnia 2017 roku (MSR 18)

Przychody ze sprzedaży ujmowane są w wartości godziwej otrzymanych lub należnych wpływów z tytułu transakcji sprzedaży produktów, towarów lub usług dostarczonych odbiorcom w ramach normalnej działalności gospodarczej, po pomniejszeniu o rabaty, podatek od towarów i usług (VAT) i inne podatki związane ze sprzedażą (podatek akcyzowy, opłata paliwowa). Sprzedaż towarów i produktów ujmowana jest w momencie ich dostarczenia, kiedy znaczące ryzyko i korzyści wynikające z prawa własności towarów i produktów zostały przekazane nabywcy, z tym że przychody ze sprzedaży ropy naftowej i gazu ziemnego w Norwegii rozpoznaje się i ujmuje z zastosowaniem tzw. metody uprawnień (ang. „entitlements method”, „right method”).

Metoda uprawnień to jedna z dwóch powszechnie stosowanych w przemyśle wydobywczym metod ujmowania przychodów (metodą alternatywną jest metoda określaną jako metoda sprzedaży - ang. tzw. „sales method”), która jest akceptowana na gruncie MSSF i w ocenie Zarządu zapewnia prawidłową i rzetelną prezentację sytuacji majątkowej oraz wyniku finansowego i rentowności działalności w ramach wspólnych działań prowadzonych przez Grupę na produkcyjnych złożach ropy naftowej i gazu ziemnego. Z uwagi na kwestie logistyczne, w sytuacji gdy złoża eksploatowane jest przez wielu udziałowców, występują naturalne różnice w ilościach surowca faktycznie uzyskiwanego przez poszczególnych udziałowców w stosunku do ich umownego (wynikającego z ustaleń umownych) udziału w produkcji ze złoża. Istnieje tym samym potrzeba zastosowania specjalnego mechanizmu rozliczania powstałych w ten sposób różnic. Zgodnie z przyjętą przez Grupę metodą uprawnień, przychód ujmowany jest w księgach zawsze odpowiednio do udziału, jaki przypada Grupie w produkcji ze złoża. Prawidłowy obraz przychodów w sprawozdaniu finansowym osiąga się w taki sposób, że udziałowiec który uzyskuje w danym cyklu produkcyjnym ilości surowca przekraczające przypadający mu umownie udział w produkcji ze złoża (ang. tzw. „overlift party”) rozpoznaje w swoich księgach tę nadwyżkę nie jako przychód lecz jako zobowiązanie. Analogicznie, jeśli w danym cyklu produkcyjnym udziałowiec uzyskuje mniej surowca z produkcji ze złoża (ang. tzw. „underlift party”), to automatycznie rozpoznaje ten niedobór jako należność i przychód. W skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej zobowiązania i należności wynikające z metody uprawnień prezentowane są odpowiednio w pozycjach: **Zobowiązania z tytułu dostaw i usług** oraz **Należności z tytułu dostaw i usług**.

7.3 Przychody z tytułu dywidend

Należne dywidendy zalicza się do przychodów finansowych na dzień powzięcia przez właściwy organ jednostki wypłacającej dywidendę uchwały o podziale zysku, chyba że w uchwale określono inny dzień prawa do dywidendy. Klasyfikacja przychodów z tytułu dywidend jako przychodów finansowych nie wynika wprost z MSR 18, jednak Grupa zdecydowała o takiej prezentacji z uwagi na jej powszechność w sprawozdawczości wśród stosujących MSSF podmiotów, nie będących instytucjami finansowymi (ang. common practice). Grupa stosuje taką prezentację w sposób ciągły.

7.4 Przychody z odsetek

Przychody z tytułu odsetek są rozpoznawane w momencie ich naliczenia (przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej), jeżeli ich otrzymanie nie jest wątpliwe. Grupa zalicza przychody z odsetek do przychodów finansowych w związku z powszechnie stosowaną i akceptowaną praktyką sprawozdawczą podmiotów stosujących MSSF, nie będących instytucjami finansowymi (ang. common practice). Prezentacja ta jest stosowana przez Grupę w sposób ciągły.

7.5 Podatek dochodowy

Na obowiązkowe obciążenia wyniku składają się: podatek bieżący (CIT) oraz podatek odroczony. Bieżące obciążenie podatkowe jest obliczane na podstawie wyniku podatkowego (podstawy opodatkowania) danego roku obrotowego. Zysk (strata) podatkowa różni się od księgowego zysku (straty) netto z powodu występowania tzw. różnic przejściowych między przychodami w ujęciu księgowym i podatkowym tj. przychodów podlegających opodatkowaniu i kosztów stanowiących koszty uzyskania przychodów w innym okresie niż bieżący okres sprawozdawczy oraz tzw. różnic trwałych wynikających z faktu, iż część kosztów i przychodów, ujętych księgowo nigdy nie będzie uwzględniona w rozliczeniu podatkowym. Obciążenia podatkowe są wyliczane w oparciu o stawki podatkowe obowiązujące w danym roku obrotowym.

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej, zobowiązanie z tytułu podatku dochodowego ustalane jest z uwzględnieniem wszystkich różnic przejściowych występujących na dzień kończący okres sprawozdawczy między wartością podatkową aktywów i pasywów a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym.

Zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego ujmowane jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmowane są w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, jak również niewykorzystanych aktywów podatkowych i niewykorzystanych strat podatkowych przeniesionych na następne lata, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać ww. różnice, aktywa i straty:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy aktywa z tytułu podatku odroczonego dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych oraz udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości ww. różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu podatku odroczonego jest weryfikowana na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do jego częściowego lub całkowitego zrealizowania.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów lub zobowiązań zostanie zrealizowany, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień kończący okres sprawozdawczy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień kończący okres sprawozdawczy. Wpływ podatku odroczonego ujmuje się w wyniku danego okresu, z wyjątkiem podatków wynikających z transakcji lub zdarzeń, które są ujmowane poza wynikiem w innych całkowitych dochodach lub bezpośrednio w kapitale własnym, lub wynikających z połączenia przedsięwzięć.

Aktywa oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego prezentowane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości po skompensowaniu dla poszczególnych jednostek objętych konsolidacją.

7.6 Podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy i opłata paliwowa

Przychody, koszty, aktywa i zobowiązania są ujmowane po pomniejszeniu o wartość podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, z wyjątkiem:

- gdy podatek od towarów i usług (VAT) zapłacony przy zakupie aktywów lub usług nie jest możliwy do odzyskania od organów podatkowych (wtedy jest on ujmowany odpowiednio, jako część ceny nabycia składnika aktywów lub jako część pozycji kosztowej) oraz
- należności i zobowiązań, które są wykazywane z uwzględnieniem kwoty podatku od towarów i usług (VAT), akcyzy i opłaty paliwowej.

Kwota netto podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego i opłaty paliwowej możliwa do odzyskania lub należna do zapłaty na rzecz organów podatkowych jest ujęta w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jako część należności lub zobowiązań.

7.7 Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji oraz przeliczanie waluty obcej

Walutą funkcjonalną Jednostki Dominującej i walutą prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego jest złoty polski („złoty”, „zł”, „PLN”). Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w milionach złotych i wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w milionach złotych.

Sprawozdania finansowe jednostek zagranicznych przeliczane są na walutę prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego w następujący sposób:

- odpowiednie pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej po średnim kursie, ustalonym przez NBP na dzień kończący okres sprawozdawczy („średni kurs NBP na dzień kończący okres sprawozdawczy”),
- odpowiednie pozycje sprawozdania z całkowitych dochodów po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na każdy dzień kończący miesiąc okresu sprawozdawczego („średni kurs NBP za okres sprawozdawczy”).

Różnice kursowe powstałe w wyniku takiego przeliczenia są ujmowane jako odrębne pozycje w kapitale własnym oraz w innych całkowitych dochodach.

Na pozycję **Różnice kursowe z przeliczenia** składają się różnice kursowe związane z przeliczeniem na złote polskie sprawozdań finansowych zagranicznych jednostek i grup kapitałowych.

Różnice kursowe powstałe na pozycjach pieniężnych, które stanowią część inwestycji netto w jednostkę działającą za granicą ujmują się w kapitale własnym oraz w innych całkowitych dochodach, a w momencie zbycia inwestycji w skonsolidowanym wyniku finansowym, w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

W momencie zbycia podmiotu zagranicznego, zakumulowane różnice kursowe ujęte w kapitale własnym, dotyczące danego podmiotu zagranicznego, są ujmowane w wyniku finansowym.

Wartość firmy oraz korekty wartości godziwej wynikające z nabycia jednostki zlokalizowanej za granicą traktowane są jako składnik aktywów lub zobowiązań tej jednostki i podlegają przeliczeniu na walutę prezentacji sprawozdania finansowego przy zastosowaniu kursu obowiązującego w dniu kończącym okres sprawozdawczy.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej:

Średni kurs NBP na dzień	31 grudnia 2018 ⁽¹⁾	31 grudnia 2017 ⁽²⁾
USD	3,7597	3,4813
EUR	4,3000	4,1709
GBP	4,7895	4,7001
NOK	0,4325	0,4239

⁽¹⁾Tabela kursów średnich obowiązująca na dzień 31 grudnia 2018 roku.

⁽²⁾Tabela kursów średnich obowiązująca na dzień 31 grudnia 2017 roku.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny pozycji sprawozdania z całkowitych dochodów:

Średni kurs NBP za okres sprawozdawczy	2018 ⁽¹⁾	2017 ⁽²⁾
USD	3,6227	3,7439
EUR	4,2669	4,2447
GBP	4,8142	4,8457
NOK	0,4432	0,4538

⁽¹⁾ Według kursu stanowiącego średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na ostatni dzień każdego zakończonego miesiąca okresu od 1 stycznia 2018 roku do 31 grudnia 2018 roku.

⁽²⁾ Według kursu stanowiącego średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na ostatni dzień każdego zakończonego miesiąca okresu od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku.

7.8 Transakcje w walucie obcej

Wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmują się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym po przeliczeniu ich na walutę prezentacji (złoty polski) odpowiednio po kursie:

- faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji - w przypadku sprzedaży lub kupna walut,
- średnim ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski („NBP”) z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa powyżej, a także w przypadku pozostałych operacji.

Kursem dla faktur zakupu jest średni kurs NBP ogłoszony w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym dzień wystawienia faktury, a dla faktur sprzedaży – średni kurs NBP ogłoszony w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym datę sprzedaży.

Wszelkie zyski lub straty kursowe powstałe z tytułu przeliczenia są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów (w tym także od wewnątrzgrupowych transakcji walutowych), z wyjątkiem różnic kursowych traktowanych jako część kosztów finansowania zewnętrznego kapitalizowanych w wartości rzeczowych aktywów trwałych (różnice kursowe od odsetek i prowizji). Pozycje niepieniężne wyceniane według kosztu historycznego w walucie obcej są przeliczane po kursie wymiany z dnia początkowej transakcji. Pozycje niepieniężne wyceniane według wartości godziwej w walucie obcej są przeliczane po kursie wymiany z dnia ustalenia takiej wartości godziwej.

Spółka osobno ustala wynik z tytułu różnic kursowych dla różnic zrealizowanych i niezrealizowanych, prezentując ostatecznie wynik na łącznych różnicach kursowych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako zyski lub straty:

- w działalności operacyjnej: w odniesieniu do różnic kursowych dotyczących rozliczenia należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług,
- w działalności finansowej: w odniesieniu między innymi do pozycji kredytów i pożyczek, zobowiązań inwestycyjnych, środków pieniężnych i ich ekwiwalentów.

Różnice kursowe powstałe w związku z wyceną na dzień kończący okres sprawozdawczy inwestycji krótkoterminowych (np. udziałów i akcji, innych papierów wartościowych, udzielonych pożyczek, środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych) oraz należności i zobowiązań w walutach obcych zalicza się do kosztów lub przychodów działalności finansowej i operacyjnej.

7.9 Rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne

7.9.1 Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe, z wyjątkiem gruntów, są wyceniane według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Grunty wyceniane są w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. W przypadku prawa wieczystego użytkowania gruntu przez cenę nabycia rozumie się cenę nabycia tego prawa od osoby trzeciej. Otrzymane bezpłatnie prawo wieczystego użytkowania gruntów ujmowane jest w wartości godziwej w księgach rachunkowych.

Wartość początkowa rzeczowych aktywów trwałych obejmuje ich cenę nabycia powiększoną o wszystkie koszty bezpośrednio związane z zakupem i przystosowaniem składnika majątku do stanu zdatnego do używania. W skład kosztu wchodzi również koszt wymiany części składowych maszyn i urządzeń w momencie poniesienia, jeśli spełnione są kryteria rozpoznania. Koszty poniesione po wprowadzeniu składnika rzeczowych aktywów trwałych do użytkowania, jak koszty napraw, przeglądów, opłaty eksploatacyjne, wpływają na wynik finansowy okresu sprawozdawczego, w którym zostały poniesione.

W wartości początkowej rzeczowych aktywów trwałych uwzględnia się koszty finansowania zewnętrznego (patrz nota 7.19).

Rzeczowe aktywa trwałe (w tym ich komponenty), z wyjątkiem gruntów oraz rzeczowych aktywów trwałych zaliczanych do infrastruktury wydobywczej ropy naftowej, są amortyzowane liniowo w okresie odpowiadającym szacowanemu okresowi ich użytkowania.

Rzeczowe aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego amortyzowane są metodą naturalną opartą na odpisywaniu w ciężar kosztów kwoty amortyzacji przypadającej na jednostkę wydobycia. Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z obszaru geologicznego. W przypadku istotnej zmiany wielkości szacowanych zasobów węglowodorów (wg. tzw. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne) na dzień kończący okres sprawozdawczy ustala się zaktualizowaną kwotę amortyzacji przypadającą na jednostkę wydobytego surowca i począwszy od nowego roku obrotowego dokonuje amortyzacji według zaktualizowanej stawki (patrz nota 5).

Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy są wyceniane w wysokości ogółu kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem lub wytworzeniem (w tym kosztów finansowych) pomniejszonych o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy nie są amortyzowane do momentu osiągnięcia przydatności do użytkowania.

	Metoda amortyzacji	Okres amortyzacji /użytkowania
Grunty (z wyłączeniem nabytych praw wieczystego użytkowania)	Nie podlegają amortyzacji	
Środki trwałe w toku budowy	Nie podlegają amortyzacji	
Pozostałe rzeczowe aktywa trwałe:		
Budynki, budowle	Liniowa	od 1 roku do 80 lat
Urządzenia techniczne i maszyny	Liniowa	od 1 roku do 25 lat
Środki transportu, pozostałe	Liniowa	od 1 roku do 15 lat
Rzeczowe aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego	Metoda naturalna oparta na jednostkach wydobycia	Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z obszaru geologicznego (wg. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne).

Wartość końcowa, okres użytkowania oraz metoda amortyzacji składników aktywów poddawane są corocznej weryfikacji i w razie konieczności korygowane z efektem od początku następnego roku obrotowego.

Dany składnik rzeczowych aktywów trwałych może zostać usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej po dokonaniu jego zbycia lub w przypadku, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne korzyści wynikające z dalszego użytkowania takiego składnika aktywów. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia danego składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej (obliczone jako różnica pomiędzy ewentualnymi wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danego składnika aktywów) są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w okresie, w którym dokonano takiego usunięcia.

W ramach rzeczowych aktywów trwałych wchodzących w skład infrastruktury wydobywczej Grupa ujmuje aktywa odpowiadające wartości rezerwy na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego (patrz też nota 7.24.1). Aktywa te tworzone są zgodnie z przepisami standardu MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”, który stanowi, iż koszt / wartość składnika majątku trwałego składa się m.in. ze wstępnego szacunku kosztu rozbiórki, demontażu / usunięcia rzeczowych aktywów trwałych oraz przywrócenia miejsca jego montażu do pierwotnego kształtu, którego obowiązek poniesienia ciąży na jednostce albo od momentu nabycia rzeczowych aktywów trwałych albo w konsekwencji użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałych przez jednostkę przez pewien okres w celu innym niż wytworzenie zapasów w trakcie danego okresu. Obowiązek poniesienia przez Grupę kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego wynika bezpośrednio z powodów opisanych w MSR 16. Ten sam standard (par. 63) nakłada obowiązek okresowej analizy zmiany wartości aktywa, nie rzadziej niż na dzień kończący okres sprawozdawczy.

Zmiany wartości tak rozpoznanych aktywów mogą wynikać z następujących powodów:

- zmiany w szacowanych wpływach pieniężnych niezbędnych do wywiązania się z obowiązku likwidacji,
- zmiany wysokości bieżącej rynkowej stopy dyskontowej,
- zmiany stopy inflacji.

Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem oraz oceną złóż ropy naftowej i gazu ziemnego są aktywowane do czasu określenia zasobności danego złoża oraz ekonomicznej opłacalności jego eksploatacji i prezentowane w odrębnej pozycji rzeczowych aktywów trwałych, zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych”. W momencie potwierdzenia istnienia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, nakłady te są przenoszone do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych związanych z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów, które są następnie amortyzowane metodą naturalną (patrz wyżej), zależną od poziomu zasobów oraz ich faktycznego wydobycia.

W przypadku, gdy poniesione nakłady na rzeczowe aktywa w toku budowy nie doprowadzą do odkrycia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, dokonuje się odpisów aktualizujących ich wartość w wynik okresu, w którym stwierdzono brak możliwości gospodarczego wykorzystania złóż.

7.9.2 Wartość firmy

Jednostka przejmująca ujmuje wartość firmy jednostki przejmowanej na dzień przejęcia i wycenia ją w kwocie nadwyżki stanowiącej różnicę między: (A) kwotą przekazanej zapłaty wycenianej według wartości godziwej na dzień przejęcia z uwzględnieniem wartości wszelkich udziałów nie dających kontroli w jednostce przejmowanej powiększoną o (B) wartość godziwą na dzień przejęcia udziału w kapitale jednostki przejmowanej, należącego poprzednio do jednostki przejmującej (w przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami), a (C) kwotą aktywów netto jednostki przejmowanej ustaloną na dzień przejęcia z uwzględnieniem wszystkich możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych w wartościach godziwych na dzień transakcji.

Wartość firmy = (C) - (A) - (B)

W połączeniu jednostek realizowanym etapami jednostka przejmująca ponownie wycenia uprzednio należące do niej udziały kapitałowe w jednostce przejmowanej do wartości godziwej na dzień przejęcia i ujmuje powstały z tego tytułu zysk lub stratę w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok. Wartość firmy nie podlega amortyzacji.

Na dzień przejęcia nabyta wartość firmy jest alokowana do każdego ze zidentyfikowanych ośrodków wypracowujących środki pieniężne, które czerpią korzyści z synergii wynikających z połączenia, przy czym poziom, do którego alokowana jest wartość firmy jest nie wyższy niż segment operacyjny. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie wartości odzyskiwalnej ośrodka wypracowującego środki pieniężne („OWSP”), którego dotyczy dana wartość firmy. W przypadku, gdy wartość odzyskiwalna OWSP jest niższa niż wartość bilansowa OWSP, ujęty zostaje odpis

aktualizujący z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy wartość firmy stanowi część OWSP i dokonana zostanie sprzedaż części działalności w ramach tego ośrodka, przy ustalaniu zysków lub strat ze sprzedaży takiej działalności, wartość firmy związana ze sprzedaną działalnością zostaje włączona do jej wartości księgowej. W takich okolicznościach wartość firmy odnosząca się do zbytej działalności powinna być wyceniana na podstawie względnej wartości zbytej działalności, proporcjonalnie do udziału w zatrzymanej części OWSP.

7.9.3 Pozostałe aktywa niematerialne

Aktywa niematerialne, inne niż wartość firmy, obejmują koncesje na poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na Litwie nabyte w ramach połączenia przedsięwzięć, wartość nakładów poniesionych na koncesje związane z poszukiwaniem ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, pozostałe koncesje poszukiwawcze i wydobywcze w Polsce, licencje na programy komputerowe, patenty, znaki towarowe, nabyte prawa do emisji CO₂ oraz aktywa niematerialne w realizacji.

Początkowe ujęcie aktywów niematerialnych następuje według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, jeśli są nabyte w ramach oddzielnej transakcji. Aktywa niematerialne nabyte w ramach transakcji połączenia przedsięwzięć są ujmowane według wartości godziwej na dzień połączenia. Po ujęciu początkowym aktywów niematerialnych, są one wyceniane z uwzględnieniem umorzenia i odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Wartości litewskich koncesji nabytych w ramach stopniowego przejścia kontroli nad spółkami GK AB LOTOS Geonafta, Grupa ujmuje w ramach aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów węglowodorów i amortyzuje metodą naturalną polegającą na odpisaniu w ciężar kosztów kwoty amortyzacji przypadającej na jednostkę wydobytej ropy naftowej. Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z danego złoża. W przypadku istotnej zmiany wielkości szacowanych zasobów węglowodorów (wg tzw. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne) na dzień kończący okres sprawozdawczy ustala się zaktualizowaną kwotę amortyzacji przypadającą na jednostkę wydobytego surowca i począwszy od nowego roku obrotowego dokonuje odpisów amortyzacyjnych według zaktualizowanej stawki.

Wartości nakładów poniesionych na koncesje poszukiwawcze ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym są wykazywane w odrębnej pozycji aktywów niematerialnych, zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych” i do czasu potwierdzenia technicznej wykonalności oraz ekonomicznej zasadności wydobywania, nie są amortyzowane. Polityka rachunkowości dotycząca nakładów na poszukiwanie i ocenę zasobów mineralnych opisana została szerzej w nocie 7.11.1.

Nakłady poniesione na aktywa niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, nie są aktywowane lecz ujmowane w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

	Metoda amortyzacji	Okres amortyzacji /użytkowania
Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		
Koncesje (Litwa, Polska)	Metoda naturalna	Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z danego złoża (wg tzw. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne)
Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		
Koncesje poszukiwawcze ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym	Nie podlegają amortyzacji do czasu potwierdzenia technicznej wykonalności oraz ekonomicznej zasadności wydobywania	
Pozostałe aktywa niematerialne		
Licencje na programy komputerowe, patenty, znaki towarowe,	Metoda liniowa	od 2 do 40 lat
Nabyte prawa do emisji CO ₂		
Aktywa niematerialne w realizacji	Nie podlegają amortyzacji	

Okres i metoda amortyzacji aktywów niematerialnych są weryfikowane na koniec każdego roku obrotowego. Zmiany w oczekiwanym okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie uzyskiwania korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów niematerialnych są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych (patrz nota 5).

7.10 Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości któregośkolwiek ze składników aktywów. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie konieczności przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego, czy nastąpiła utrata wartości, Grupa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów odpowiada:

- wartości godziwej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w ramach którego składnik ten jest użytkowany, pomniejszonej o koszty sprzedaży lub
- wartości użytkowej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w ramach którego składnik ten jest użytkowany

zależnie od tego, która z nich jest wyższa.

Wartość odzyskiwalną ustala się dla poszczególnych aktywów, chyba że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, w większości niezależnie od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa danego składnika aktywów jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i dokonuje się wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej.

Przy szacowaniu wartości użytkowej prognozowane przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej (przy zastosowaniu stopy dyskontowej i przed uwzględnieniem skutków opodatkowania), która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości niefinansowych składników majątkowych używanych w działalności ujmuje się jako pozostałe koszty.

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy występują przesłanki wskazujące na to, że odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, który był ujęty w okresach poprzednich w odniesieniu do danego składnika aktywów powinien zostać zmniejszony, czy odwrócony w całości. Jeżeli takie przesłanki występują, Grupa ponownie szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów a poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odpowiedniemu odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej. Podwyższona kwota nie może przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości w odniesieniu do tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika niefinansowych aktywów trwałych ujmuje się niezwłocznie jako pozostałe przychody. Po odwróceniu odpisu aktualizującego, w kolejnych okresach odpis amortyzacyjny dotyczący danego składnika jest korygowany w sposób, który pozwala w ciągu pozostałego okresu użytkowania tego składnika aktywów dokonywać systematycznego odpisania jego zweryfikowanej wartości bilansowej pomniejszonej o wartość końcową.

Grupa dokonuje kompensaty odpowiadających sobie tytułów pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych, w tym strat z tytułu utraty wartości aktywów oraz ich odwrócenia zgodnie z MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” (pkt. 34) i wykazuje w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w wartości netto.

7.11 Aktywa trwale wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego

7.11.1 Nakłady na poszukiwanie i ocenę zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych obejmuje poszukiwanie zasobów ropy naftowej, gazu ziemnego oraz potwierdzanie technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności ich wydobycia.

Od momentu uzyskania prawa do prowadzenia prac poszukiwawczych na określonym obszarze, do czasu udowodnienia technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności wydobycia, nakłady bezpośrednio związane z pracami poszukiwawczymi oraz oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego ujmowane są zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych” w odrębnej pozycji aktywów trwałych. Nakłady te obejmują koszty nabycia praw do poszukiwań, koszty platform poszukiwawczych, koszty wynagrodzeń, materiałów eksploatacyjnych i paliwa, ubezpieczeń, koszty analiz geologicznych i geofizycznych oraz innych usług obcych.

Grupa klasyfikuje aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów węglowodorów jako rzeczowe aktywa trwale lub aktywa niematerialne w zależności od rodzaju nabytych aktywów i stosuje tę zasadę klasyfikacji w sposób ciągły.

Po potwierdzeniu wielkości danego złoża i zatwierdzeniu planu jego eksploatacji nakłady są przenoszone do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych lub aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów (patrz też nota 7.9.1 oraz 7.9.3).

Grupa rozważa potrzebę dokonywania odpisów aktualizujących wartość aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów węglowodorów dla danego obszaru poszukiwań biorąc pod uwagę to, czy:

- okres, w ciągu którego jednostka miała prawo do prowadzenia poszukiwań zakończył się w bieżącym roku obrotowym lub zakończy się w najbliższej przyszłości, a jego przedłużenia nie przewiduje się,
- nie przewiduje się poniesienia znaczących nakładów na dalsze poszukiwania i ocenę zasobów mineralnych,
- poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych nie doprowadziły do odkrycia znaczących z gospodarczego punktu widzenia zasobów minerałów i jednostka postanowiła zaniechać dalszych poszukiwań,
- dostępne dane wskazują, iż mimo kontynuowania prac rozwojowych, wartość bilansowa aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów minerałów nie zostanie w pełni odzyskana, nawet jeśli pomyślnie zakończą się prace rozwojowe lub nastąpi ich sprzedaż.

W przypadku, gdy poniesione nakłady na rzeczowe aktywa w toku budowy nie doprowadzą do odkrycia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, dokonuje się odpisów aktualizujących ich wartość w wynik okresu, w którym stwierdzono brak możliwości gospodarczego wykorzystania złóż.

7.11.2 Aktywa produkcyjne związane z działalnością wydobywczą ropy naftowej i gazu ziemnego

Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego ujmuje się i wycenia zgodnie z polityką rachunkowości przedstawioną w nocie 7.9.1 (dot. rzeczowych aktywów trwałych) oraz w nocie 7.9.3 (dot. wartości niematerialnych).

W ramach rzeczowych aktywów trwałych wchodzących w skład infrastruktury wydobywczej Grupa ujmuje aktywa odpowiadające wartości rezerwy na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego (patrz nota 7.24.1). Aktywa te tworzone są zgodnie z przepisami standardu MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”, który stanowi, iż koszt / wartość składnika majątku trwałego składa się m.in. ze wstępnego szacunku kosztu rozbiórki, demontażu / usunięcia rzeczowych aktywów trwałych oraz przywrócenia miejsca jego montażu do pierwotnego kształtu, którego obowiązek poniesienia ciąży na jednostce albo od momentu nabycia rzeczowych aktywów trwałych albo w konsekwencji użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałego przez jednostkę przez pewien okres w celu innym niż wytworzenie zapasów w trakcie danego okresu. Obowiązek poniesienia przez Grupę kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego wynika bezpośrednio z powodów opisanych w MSR 16. Ten sam standard (par. 63) nakłada obowiązek okresowej analizy zmiany wartości aktywa, nie rzadziej niż na dzień kończący okres sprawozdawczy.

Zmiany wartości tak rozpoznanych aktywów mogą wynikać z następujących powodów:

- zmiany w szacowanych wpływach pieniężnych niezbędnych do wywiązania się z obowiązku likwidacji,
- zmiany wysokości bieżącej rynkowej stopy dyskontowej,
- zmiany stopy inflacji.

7.12 Leasing

Leasing jest klasyfikowany jako leasing finansowy, gdy warunki umowy przenoszą zasadniczo całe potencjalne korzyści oraz ryzyko wynikające z bycia właścicielem przedmiotu leasingu na leasingobiorcę. Wszystkie pozostałe umowy leasingu są traktowane przez Grupę jako leasing operacyjny.

Grupa jako leasingodawca

Aktywa oddane w leasing finansowy są prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako należności w kwocie równej inwestycji leasingowej netto, pomniejszanej o kapitałową część opłat leasingowych dotyczących danego roku obrotowego, skalkulowanych w sposób odzwierciedlający stałą okresową stopę zwrotu dla nierozliczonej części inwestycji leasingowej netto. Przychody finansowe z tytułu odsetek z leasingu finansowego są ujmowane w odpowiednich okresach sprawozdawczych przy uwzględnieniu stałej stopy zwrotu dla wartości netto inwestycji, należnej z tytułu leasingu.

Przychody z tytułu leasingu operacyjnego są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy leasingu.

Grupa jako leasingobiorca

Aktywa użytkowane na podstawie umowy leasingu finansowego są traktowane jak aktywa Grupy i wyceniane w wartości godziwej ustalonej na moment ich nabycia, nie wyższej jednak niż wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych. Powstałe z tego tytułu zobowiązanie wobec leasingodawcy jest prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji **Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego**. Płatności leasingowe są podzielone na część odsetkową oraz część kapitałową tak, by stopa odsetek od pozostającego do rozliczenia zobowiązania była wielkością stałą. Koszty finansowe są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Płatności z tytułu leasingu operacyjnego są odnoszone w sprawozdanie z całkowitych dochodów przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy leasingu.

7.13 Zapasy

Zapasy są wyceniane według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia lub kosztu wytworzenia i ceny sprzedaży netto.

Koszty poniesione w celu doprowadzenia składników zapasów do ich aktualnego miejsca i stanu ujmowane są w następujący sposób:

- materiały i towary – według ceny nabycia,
- produkty gotowe i produkty w toku – według kosztu bezpośrednich materiałów i robocizny oraz uzasadnionej części pośrednich kosztów produkcji, ustalonej przy normalnym wykorzystaniu zdolności produkcyjnych.

Cena sprzedaży netto jest to możliwa do uzyskania na dzień kończący okres sprawozdawczy cena sprzedaży bez podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, pomniejszona o rabaty, upusty i tym podobne oraz koszty związane z przystosowaniem składnika do sprzedaży i dokonaniem tej sprzedaży.

Wycena rozchodu zapasów dokonywana jest metodą średniej ważonej.

Odpisy aktualizujące wartość produktów lub półproduktów, wynikające z wyceny według cen sprzedaży netto korygują koszt wytworzenia. Odpisy aktualizujące wartość towarów obciążają wartość sprzedanych towarów w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Na dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ustala szacunkowo (na podstawie indywidualnej analizy przydatności zapasów dla celów prowadzonej przez Grupę działalności gospodarczej) wartość odpisu aktualizującego zapas materiałów zgromadzonych w magazynach. W przypadku obniżki notowań cen ropy i produktów rafineryjnych, Grupa zawiązuje odpis aktualizujący bilansową wartość zapasów z uwagi na różnicę między kosztem wytworzenia, a cenami możliwymi do uzyskania (z ang. „net realisable value”) zgodnie z MSR 2. Odpisy aktualizujące wartość zapasów materiałów dokonane w związku z utratą ich wartości, obciążają koszty wytworzenia.

W przypadku ustania przyczyny, dla której dokonano odpisu aktualizacyjnego zapasu – rozwiązanie odpisu, równowartość całości lub części większa wartość składnika zapasów. W przypadku wykorzystania odpisu, ze względu na czystość zapisu i treść ekonomiczną, odwrócenie odpisu znajduje odzwierciedlenie poprzez podstawową działalność operacyjną.

7.14 Zapasy obowiązkowe

Grupa utrzymuje zapasy obowiązkowe zgodnie z następującymi aktami prawnymi:

- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 roku o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym (Dz. U. Nr 52, poz. 343, z dnia 23 marca 2007 roku z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2003 roku w sprawie zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych (Dz. U. nr 39, poz.338 z późn. zm.).

Powyższe przepisy regulują zasady tworzenia, utrzymywania oraz finansowania zapasów ropy naftowej, produktów naftowych oraz paliw w przedsiębiorstwach energetycznych.

Grupa wykazuje zapasy obowiązkowe jako aktywa krótkoterminowe ze względu na rotację w krótkim okresie. Zapasy obowiązkowe w Grupie obejmują ropę naftową, produkty naftowe (paliwa ciekłe), gaz płynny LPG, węgiel kamienny. Zapasy obowiązkowe utrzymywane są w segmencie produkcji i handlu, głównie przez Jednostkę Dominującą.

7.15 Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Środki pieniężne w banku i w kasie oraz lokaty krótkoterminowe przechowywane do terminu zapadalności wyceniane są według wartości nominalnej.

Wykazana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów środków pieniężnych pozycja **Środki pieniężne i ich ekwiwalenty** składa się z gotówki w kasie, kredytów w rachunku bieżącym oraz lokat bankowych o terminie zapadalności nie dłuższym niż 3 miesiące, które nie zostały potraktowane jako działalność lokacyjna.

7.16 Kapitały własne

Kapitały własne ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z podziałem na ich rodzaje i według zasad określonych przepisami prawa i postanowieniami aktów założycielskich podmiotów konsolidowanych.

Kapitał podstawowy Grupy Kapitałowej LOTOS stanowi kapitał Jednostki Dominującej i jest wykazywany według wartości nominalnej, w wysokości zgodnej ze Statutem Spółki oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

7.17 Kredyty bankowe, pożyczki i obligacje

W momencie początkowego ujęcia, wszystkie kredyty bankowe, pożyczki i obligacje są ujmowane według ceny nabycia odpowiadającej wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane z uzyskaniem finansowania.

Po początkowym ujęciu kredyty, pożyczki i obligacje są następnie wyceniane według zamortyzowanego kosztu, przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej. Przy ustalaniu zamortyzowanego kosztu uwzględnia się koszty związane z uzyskaniem finansowania oraz dyskonta, premie uzyskane przy rozliczeniu zobowiązania. Zyski i straty są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów z chwilą usunięcia zobowiązania ze sprawozdania z sytuacji finansowej, a także w wyniku naliczania odpisu z tytułu utraty wartości.

7.18 Świadczenia pracownicze

7.18.1 Odprawy emerytalne, nagrody jubileuszowe i inne świadczenia

Zgodnie z obowiązującym Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy, Grupa realizuje wypłaty nagród jubileuszowych, odpraw emerytalnych i rentowych oraz odpraw pośmiertnych.

Ponadto, objętym przez Grupę opieką socjalną pracownikom, emerytom i rencistom, przysługują świadczenia w ramach odrębnego funduszu socjalnego, który tworzony jest zgodnie z obowiązującymi krajowymi przepisami ustawowymi w tym zakresie (Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, ZFSS).

Według MSR 19 „Świadczenia pracownicze” odprawy emerytalne, rentowe oraz odpisy na fundusz socjalny tytułem przyszłych świadczeń dla pracowników, w związku z programem socjalnym dla emerytów i rencistów, Grupa kwalifikuje jako programy określonych świadczeń po okresie zatrudnienia, natomiast nagrody jubileuszowe, odprawy pośmiertne oraz świadczenia wypłacane obecnym emerytom i rencistom z funduszu socjalnego zaliczane są do pozostałych świadczeń pracowniczych.

Wartość bieżąca zobowiązań z tytułu przyszłych wypłat świadczeń po okresie zatrudnienia na dzień kończący okres sprawozdawczy jest obliczana przez niezależnego aktuarium z zastosowaniem tzw. metody prognozowanych uprawnień jednostkowych i stanowi zdyskontowaną kwotę przewidywanych przyszłych płatności, których dokonanie jest wymagane celem wywiązania się pracodawcy z zobowiązań wynikających z pracy wykonywanej przez pracowników w okresach ubiegłych (do dnia kończącego okres sprawozdawczy), określoną dla każdego pracownika indywidualnie, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia (prawdopodobieństwo odejść pracowników), bez uwzględnienia osób, które zostaną w przyszłości przyjęte do pracy.

Wartość zobowiązania z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych obejmuje nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne i rentowe oraz świadczenia z funduszu socjalnego na rzecz emerytów i rencistów, a także kwotę szacowanych wypłat z tytułu odpraw pośmiertnych.

Nagrody jubileuszowe są wypłacane pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat. Odprawy emerytalne i rentowe są wypłacane jednorazowo, w momencie przejścia na emeryturę lub rentę. Wysokość odpraw emerytalnych i rentowych oraz nagród jubileuszowych zależy od stażu pracy oraz średniego wynagrodzenia pracownika. Wysokość odprawy pośmiertnej uzależniona jest od okresu zatrudnienia zmarłego pracownika, a wypłata przysługuje jego rodzinie, zgodnie z przepisami Kodeksu pracy.

Kwoty zysków i strat aktuarialnych z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia Grupa rozpoznaje w innych całkowitych dochodach.

Pracownikom jednostek wchodzących w skład Grupy przysługuje ponadto prawo do urlopów na warunkach określonych w przepisach Kodeksu pracy. Grupa kalkuluje koszty urlopów pracowniczych memoriałowo, stosując metodę zobowiązań. Wartość szacowanego w ten sposób ekwiwalentu z tytułu niewykorzystanych urlopów pracowniczych ujmowana jest w księgach Grupy w oparciu o różnicę pomiędzy faktycznym stanem wykorzystania urlopów przez pracowników a stanem, jaki wynikałby z proporcjonalnego wykorzystania urlopu w czasie i wykazywana w sprawozdaniu finansowym odpowiednio jako krótkoterminowe lub długoterminowe zobowiązanie z tytułu pozostałych świadczeń pracowniczych w okresie zatrudnienia.

Zobowiązania z tytułu pozostałych świadczeń pracowniczych w okresie zatrudnienia obejmują ponadto premie i nagrody, które wynikają z funkcjonujących w Grupie płacowych systemów motywacyjnych.

Szczegółowe informacje dotyczące świadczeń pracowniczych zawiera nota 24, gdzie poza ujawnieniami poszczególnych pozycji zobowiązań i kosztów z tytułu świadczeń pracowniczych, przedstawiono założenia aktuarialne, a także analizę wrażliwości szacunków na zmianę tych założeń. Grupa ujmuje koszty dyskonta od zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych w kosztach finansowych.

Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafte oraz ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek Grupa prezentuje odrębnie w pozycji [Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych](#).

7.18.2 Podział zysku na cele pracownicze oraz fundusze specjalne

Zgodnie z polską praktyką gospodarczą akcjonariusze/udziałowcy jednostek mogą dokonać podziału zysku na cele pracownicze w formie zasilania tzw. funduszu socjalnego oraz na inne fundusze specjalne, jednakże w sprawozdaniu finansowym ta część podziału zysku jest zaliczana do kosztów działalności okresu, którego dotyczy podział zysku.

7.19 Koszty finansowania zewnętrznego

Koszty finansowania zewnętrznego (tj. odsetki oraz inne koszty ponoszone w związku z pożyczaniem środków finansowych) ujmuje się jako koszty w okresie, w którym je poniesiono. Wyjątkiem od tej reguły jest ujmowanie kosztów finansowania, które można bezpośrednio przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu dostosowywanego składnika aktywów (w tym różnice kursowe w stopniu, w jakim uznawane są za korektę odsetek i różnice kursowe od prowizji), które aktywuje się jako część ceny nabycia lub kosztu wytworzenia tego składnika (dostosowywany składnik aktywów to taki, który wymaga znacznego czasu niezbędnego do przygotowania go do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży).

W zakresie, w jakim środki finansowe pożyczają się specjalnie w celu pozyskania dostosowywanego składnika aktywów, kwotę kosztów finansowania zewnętrznego, którą można aktywować jako część tego składnika aktywów, ustala się jako różnicę między rzeczywistymi kosztami finansowania zewnętrznego poniesionymi z tytułu danej pożyczki lub kredytu w danym okresie, a przychodami z tytułu tymczasowego zainwestowania pożyczonych środków.

W stopniu, w jakim środki finansowe pożyczają się bez ściśle określonego celu, a następnie przeznaczają na pozyskanie dostosowywanego składnika aktywów, kwotę kosztów finansowania zewnętrznego, które mogą być kapitalizowane, ustala się poprzez zastosowanie odpowiedniej stopy kapitalizacji do nakładów poniesionych na ten składnik majątku.

7.20 Aktywa i zobowiązania finansowe

Polityka rachunkowości stosowana od 1 stycznia 2018 roku (MSSF 9)

Aktywa finansowe

Grupa klasyfikuje aktywa finansowe do następujących kategorii wyceny:

- wyceniane według zamortyzowanego kosztu;
- wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy;
- wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Klasyfikacja jest uzależniona od przyjętego przez Grupę modelu zarządzania aktywami finansowymi oraz warunków umownych przepływów pieniężnych. Grupa dokonuje reklasyfikacji inwestycji w instrumenty dłużne jedynie wówczas gdy zmienia się model zarządzania tymi aktywami.

Grupa dokonuje oceny modelu zarządzania dłużnymi aktywami finansowymi (w tym należnościami handlowymi) według trzech możliwych kryteriów:

- utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych,
- utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych i sprzedaży,
- model inny niż powyższe (efektywnie oznaczający aktywa w celu zbycia).

Wycena na moment początkowego ujęcia

Na moment początkowego ujęcia, Grupa wycenia składniki aktywów finansowych według wartości godziwej powiększonej o koszty transakcji, które można bezpośrednio przyporządkować nabyciu składnika aktywów finansowych, w przypadku składnika aktywów finansowych, który nie wycenia w wartości godziwej przez wynik finansowy. Koszty transakcji dotyczących aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy są ujmowane w wyniku finansowym.

Zaprzestanie ujmowania

Aktywa finansowe ujmuje się, gdy Grupa staje się stroną postanowień umownych instrumentu. Aktywa finansowe wyłącza się z ksiąg rachunkowych, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z aktywów finansowych wygasły lub zostały przeniesione, a Grupa dokonała przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Wycena po początkowym ujęciu

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Instrumenty dłużne utrzymywane w celu ściągnięcia umownych przepływów, które obejmują wyłącznie spłaty kapitału i odsetek („SPPI”), są wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Przychody z tytułu odsetek oblicza się przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej i wykazuje w pozycji przychody z tytułu odsetek w wyniku finansowym. Odpisy z tytułu utraty wartości ujmuje się zgodnie z zasadą rachunkowości wskazaną w rozdziale 7.21 i prezentuje w pozycji Strata z tytułu utraty wartości aktywów finansowych.

W szczególności, w tej kategorii Grupa klasyfikuje:

- należności handlowe poza portfelem należności podlegających faktoringowi w ramach przyznanego Grupie limitu,
- pożyczki, które spełniają test klasyfikacyjny SPPI i które zgodnie z modelem biznesowym są wykazywane jako „utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych”,
- środki pieniężne i ich ekwiwalenty,
- lokaty, depozyty zabezpieczające, należności inwestycyjne i inne należności.

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu kwalifikowane są jako aktywa długoterminowe, jeżeli ich zapadalność przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie należności w związku z upływem czasu jest ujmowane jako przychody finansowe.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody

Instrumenty dłużne, z których przepływy stanowią wyłącznie płatności kapitału i odsetek, a które są utrzymywane w celu ściągnięcia umownych przepływów pieniężnych i w celu sprzedaży, wyceniane są według wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Zmiany wartości bilansowej są ujmowane przez inne całkowite dochody, za wyjątkiem zysków i strat z tytułu utraty wartości, przychodów z tytułu odsetek oraz różnic kursowych, które ujmuje się w wyniku finansowym. W przypadku zaprzestania ujmowania składnika aktywów finansowych łączny zysk lub stratę poprzednio ujętą w innych całkowitych dochodach przenosi się z kapitału własnego do wyniku finansowego i ujmuje jako pozostałe zyski/(straty). Przychody z tytułu odsetek od takich aktywów finansowych wylicza się metodą efektywnej stopy procentowej i ujmuje w pozycji przychody z tytułu odsetek. Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych (ang. expected credit losses „ECL”) ujmuje się zgodnie z zasadą rachunkowości dotyczącej utraty wartości aktywów finansowych i prezentuje w pozycji: Odpis na oczekiwane straty kredytowe.

Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy

Aktywa, które nie spełniają kryteriów wyceny według zamortyzowanego kosztu lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, wycenia się w wartości godziwej przez wynik finansowy.

W szczególności Grupa zalicza do kategorii wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy instrumenty dłużne - pożyczki, które nie spełniają testu SPPI (tj. przepływy pieniężne z tych pożyczek nie stanowią wyłącznie płatności kapitału i odsetek).

Wartość godziwą należności handlowych podlegających faktoringowi w ramach dostępnego na dzień kończący okres sprawozdawczy limitu, ustala się w oparciu o warunki umowy faktoringowej zawartej z faktorem.

Zysk lub stratę z wyceny inwestycji dłużnych do wartości godziwej ujmuje się w wyniku finansowym i prezentuje w pozycji „Zyski/(straty) z tytułu zmian wartości godziwej instrumentów finansowych” w okresie, w którym wystąpiły. Zyski/(straty) z wyceny do wartości godziwej zawierają wynikające z umowy otrzymane odsetki od instrumentów finansowych zaliczonych do tej kategorii.

Do instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy Grupa zalicza instrumenty pochodne, które zostały opisane w nocie 7.22.

Instrumenty kapitałowe

Udziały w kapitale innych jednostek obejmują instrumenty kapitałowe innych jednostek, które nie dają kontroli, współkontroli ani znaczącego wpływu na te jednostki.

Udziały w innych jednostkach są początkowo ujmowane w wartości godziwej powiększonej o koszty transakcyjne. W późniejszych okresach są one ujmowane w wartości godziwej. Dla wszystkich posiadanych inwestycji Grupa wybrała opcję prezentowania zysków i strat z tytułu zmian wartości godziwej instrumentów kapitałowych w pozostałych całkowitych dochodach, ponieważ udziały te nie są utrzymywane w celach uzyskiwania

krótkoterminowych zwrotów. W przypadku dokonania takiego wyboru, zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej nie podlegają późniejszej reklasyfikacji do wyniku finansowego w momencie zaprzestania ujmowania inwestycji. Odpisy z tytułu utraty wartości (i odwrócenie odpisów) w odniesieniu do inwestycji kapitałowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody nie są prezentowane osobno od innych zmian wartości godziwej.

Dywidendy z takich inwestycji ujmuje się w wyniku finansowym w momencie ustanowienia prawa Spółki do otrzymania płatności.

Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe są początkowo ujmowane w wartości godziwej pomniejszonej o koszty transakcyjne, a następnie według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Grupa jako zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie klasyfikuje przede wszystkim zobowiązania handlowe, zobowiązania inwestycyjne oraz pozostałe zobowiązania, kredyty i pożyczki, zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych. Zobowiązania te wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycjach: Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego, Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, Pozostałe zobowiązania i rezerwy.

Zobowiązania finansowe wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych zobowiązań oraz przeliczenia według kursów obowiązujących na dzień bilansowy ujmuje się w wyniku finansowym, o ile nie odracza się ich w innych całkowitych dochodach, gdy kwalifikują się do uznania za zabezpieczenie przepływów pieniężnych.

W przypadku modyfikacji warunków umownych zobowiązania finansowego, która nie powoduje zaprzestania ujmowania istniejącego zobowiązania, zysk lub stratę ujmuje się niezwłocznie w wyniku finansowym. Zysk lub stratę oblicza się jako różnicę pomiędzy wartością bieżącą zmodyfikowanych i oryginalnych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych z zastosowaniem oryginalnej efektywnej stopy procentowej zobowiązania.

Polityka rachunkowości stosowana do 31 grudnia 2017 roku (MSR 39)

Aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikuje się według następujących kategorii:

- Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności,
- Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- Pożyczki i należności,
- Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży,
- Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności są to notowane na aktywnym rynku aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi o określonych lub możliwych do określenia płatnościach oraz ustalonym terminie wymagalności, które Grupa zamierza i ma możliwość utrzymać w posiadaniu do upływu tego terminu, inne niż:

- wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- wyznaczone jako dostępne do sprzedaży,
- spełniające definicję pożyczek i należności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności kwalifikowane są jako aktywa długoterminowe, jeżeli ich zapadalność przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy.

Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Składnikiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy jest składnik spełniający jeden z poniższych warunków:

- a) jest klasyfikowany jako przeznaczony do obrotu. Składniki aktywów finansowych kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, jeśli są:
  - nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
  - częścią portfela określonych instrumentów finansowych zarządzanych łącznie i co do których istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zysku w krótkim terminie,
  - instrumentami pochodnymi, z wyłączeniem instrumentów pochodnych będących elementem rachunkowości zabezpieczeń oraz umów gwarancji finansowych,
- b) został, zgodnie z zapisami standardu MSR 39 „Instrumenty finansowe, ujmowanie i wycena”, zakwalifikowany do tej kategorii w momencie jego początkowego ujęcia.

Wycena aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy polega na ujęciu w wartości godziwej z uwzględnieniem ich wartości rynkowej na dzień kończący okres sprawozdawczy, bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany wartości tych instrumentów finansowych ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako przychody lub koszty finansowe.

Jeżeli kontrakt zawiera jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, cały kontrakt może zostać zakwalifikowany do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Nie dotyczy to przypadków, gdy wbudowany instrument pochodny nie wpływa istotnie na przepływy pieniężne z kontraktu lub gdy jest rzeczą oczywistą, że gdyby podobny hybrydowy instrument był rozważany jako pierwszy, to oddzielenie wbudowanego instrumentu pochodnego byłoby, z punktu widzenia zasad MSSF, zabronione.

Aktywa finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli spełnione są poniższe kryteria:

- (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność w zakresie ujmowania lub wyceny (tzw. niedopasowanie księgowo) lub
- (ii) aktywa są częścią grupy aktywów finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem lub
- (iii) aktywa finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy obejmują zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu oraz zobowiązania finansowe pierwotnie zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Zobowiązania finansowe są klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, jeżeli zostały nabyte dla celów sprzedaży w niedalekiej przyszłości. Instrumenty pochodne, włączając wydzielone instrumenty wbudowane, są również klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, chyba że są uznane za efektywne instrumenty zabezpieczające.

Zobowiązania finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli poniższe kryteria są spełnione:

- (i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność traktowania, gdy zarówno wycena jak i zasady rozpoznawania strat lub zysków podlegają innym regulacjom, lub
- (ii) zobowiązania są częścią grupy zobowiązań finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, lub

- (iii) zobowiązania finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe zakwalifikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy są wyceniane z uwzględnieniem ich wartości rynkowej na dzień kończący okres sprawozdawczy, bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany w wartości godziwej tych instrumentów są ujmowane w zysku lub stracie jako koszty lub przychody finansowe.

W oparciu o stosowane metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych Grupa klasyfikuje do następujących poziomów (tzw. hierarchia wartości godziwej):

- **Poziom 1:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa ustalana jest bezpośrednio w oparciu o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań.
- **Poziom 2:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa ustalana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku gdy wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (obserwowane są ceny rynkowe nieskorygowane) lub pośrednio (obserwowane są dane bazujące na cenach rynkowych).
- **Poziom 3:** Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku gdy dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne).

Grupa wykazuje transakcje pochodne o dodatniej wartości godziwej jako aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, a transakcje pochodne o ujemnej wartości godziwej wykazywane są jako zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu.

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu wyceniane przez Grupę obejmują następujące rodzaje instrumentów pochodnych: opcje, kontrakty forward (w tym w szczególności forward procentowy), kontrakty futures, transakcje swap (w tym w szczególności swap procentowy), transakcje spot. Wszystkie ww. rodzaje kontraktów terminowych kwalifikowanych do instrumentów pochodnych są zawierane przez Grupę w ramach zarządzania ryzykiem, o czym mowa w dalszej części noty.

Wartość godziwa transakcji typu swap towarowy ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między średnią ceną rynkową, a ceną transakcyjną. Do wyznaczenia wartości godziwej Grupa przyjmuje ceny notowane z aktywnych rynków przekazane przez firmę zewnętrzną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa opcji towarowych ustalana jest w oparciu o przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowane w oparciu o różnicę między zapłaconą premią opcyjną a bieżącą ceną rynkową opcji. Do wyznaczenia wartości godziwej zostały przyjęte ceny notowane z aktywnych rynków przekazane przez firmę zewnętrzną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa transakcji typu spot walutowy, forward walutowy oraz swap walutowy w przypadku Grupy LOTOS S.A. ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między ceną terminową a ceną transakcyjną. Cena terminowa kalkulowana jest w oparciu o tzw. fixing NBP i krzywą stóp procentowych implikowaną z transakcji fxswap. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2. Wartość godziwa forwardów walutowych będących w posiadaniu spółki LOTOS Asfalt Sp. z o.o. została zaprezentowana na bazie informacji przekazanych przez poszczególne banki z którymi te transakcje zostały zawarte. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa transakcji terminowych na stopę procentową w przypadku Grupy LOTOS S.A. ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między ceną terminową a ceną transakcyjną. Cena terminowa kalkulowana jest w oparciu o tzw. zerokuponową krzywą stóp procentowych opartą o LIBOR 6M lub 3M w zależności od zawartych transakcji. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2. Wartość godziwa transakcji terminowych na stopę procentową będących w posiadaniu spółki LOTOS Asfalt Sp. z o.o. oraz AB LOTOS Geonafta zostały zaprezentowane na bazie informacji przekazanych przez poszczególne banki z którymi te transakcje zostały zawarte. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

W ramach zarządzania ryzykiem dotyczącym uprawnień do emisji dwutlenku węgla, Grupa ocenia każdorazowo ryzyko przewidywanego niedoboru uprawnień przyznawanych nieodpłatnie w ramach systemu ograniczenia emisji dwutlenku węgla i zarządza ryzykiem cen uprawnień do emisji notowanych na aktywnym rynku.

Dla celów zabezpieczenia ryzyka cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂) Grupa zawiera transakcje futures EUA, CER i ERU. Szacowana wartość godziwa tych instrumentów ustalana jest w oparciu o różnicę między ceną rynkową publikowaną na dzień wyceny przez ICE (Intercontinental Exchange) a ceną transakcyjną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 1.

W razie potrzeby Grupa decyduje o rozliczeniu zawartych, otwartych na dzień kończący okres sprawozdawczy transakcji terminowych na nabycie uprawnień do emisji CO₂ poprzez ich fizyczną dostawę z zamiarem ich ewentualnego umorzenia jako rozliczenie rzeczywistej emisji. Wycena transakcji futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla, planowanych do zrealizowania dostawą fizyczną nie podlega ujęciu w aktywach / zobowiązaniach finansowych w sprawozdaniu finansowym, niemniej jednak Grupa wewnętrznie monitoruje i przeprowadza wycenę takich otwartych transakcji futures w ramach ogólnej oceny efektywności zarządzania ryzykiem CO₂, pozabilansowo.

Informacje na temat limitu nieodpłatnych uprawnień do emisji dwutlenku węgla dla Grupy oraz opis zarządzania ryzykiem znajdują się w notcie 27.2.

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń. Zmiany wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie odnosi się bezpośrednio na inne całkowite dochody.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej pochodne instrumenty finansowe prezentowane są jako odrębna pozycja bądź w ramach pozostałych aktywów i zobowiązań, jeśli ich wartość jest nieistotna.

Dodatkowe informacje na temat zasad ujmowania i wyceny pochodnych instrumentów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń znajdują się w notach 7.22 i 7.23.

Pożyczki i należności

Do tej kategorii należą aktywa finansowe niezaliczane do pochodnych instrumentów finansowych o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Zalicza się je do aktywów obrotowych, o ile termin ich wymagalności nie przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy. Pożyczki udzielone i należności o terminie wymagalności przekraczającym 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy zalicza się do aktywów trwałych.

Kategoria obejmuje między innymi następujące klasy instrumentów finansowych: należności z tytułu dostaw i usług, środki pieniężne i ich ekwiwalenty, lokaty, depozyty zabezpieczające, należności inwestycyjne, należności z tytułu kaucji, należności z tytułu leasingu finansowego oraz pozostałe. W sprawozdaniu z sytuacji finansowej są one prezentowane w pozycjach: **Należności z tytułu dostaw i usług**, **Środki pieniężne i ich ekwiwalenty**, **Pozostałe aktywa długoterminowe i krótkoterminowe**.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są ujmowane według wartości godziwej, powiększonej o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych. W przypadku braku notowań giełdowych na aktywnym rynku i braku możliwości wiarygodnego określenia ich wartości godziwej metodami alternatywnymi, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wyceniane są w cenie nabycia skorygowanej o odpis z tytułu utraty wartości. Dodatnią i ujemną różnicę pomiędzy wartością godziwą aktywów dostępnych do sprzedaży

(jeśli istnieje cena rynkowa ustalona na aktywnym rynku albo których wartość godziwa może być ustalona w inny wiarygodny sposób), a ich ceną nabycia, po pomniejszeniu o podatek odroczone, ujmuje się w innych całkowitych dochodach. Spadek wartości aktywów dostępnych do sprzedaży spowodowany utratą wartości ujmuje się jako koszt finansowy.

Nabycie i sprzedaż aktywów finansowych rozpoznawane są na dzień dokonania transakcji. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika aktywów niekwalifikowanego jako wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia.

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy Grupa traci kontrolę nad prawami umownymi składającymi się na dany instrument finansowy. Ma to zazwyczaj miejsce w przypadku sprzedaży instrumentu lub gdy wszystkie przepływy środków pieniężnych przypisane danemu instrumentowi przechodzą na niezależną stronę trzecią.

Grupa zalicza do tej kategorii udziały i akcje w pozostałych jednostkach i prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji **Pozostałe aktywa finansowe**.

Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie

Zobowiązania finansowe niebędące instrumentami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez wynik finansowy, są wyceniane według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu obejmują zaciągnięte kredyty, pożyczki, obligacje, zobowiązania z tytułu leasingu finansowego, zobowiązania z tytułu dostaw i usług, zobowiązania inwestycyjne oraz pozostałe zobowiązania. Zobowiązania te wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycjach: **Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego, Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, Pozostałe zobowiązania i rezerwy**.

7.21 Utrata wartości aktywów finansowych

Polityka rachunkowości stosowana od 1 stycznia 2018 roku (MSSF 9)

Grupa na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy dokonuje oceny oczekiwanych strat kredytowych (ang. expected credit losses – „ECL”) związanych z instrumentami dłużnymi wycenianymi według zamortyzowanego kosztu i w wartości godziwej przez inne całkowite dochody niezależnie od wystąpienia przesłanek utraty wartości. Grupa stosuje następujące modele wyznaczania odpisów z tytułu utraty wartości:

- model ogólny (podstawowy),
- model uproszczony.

W odniesieniu do krótkoterminowych należności handlowych, które nie mają znaczącego elementu finansowania, Grupa stosuje podejście uproszczone i wycenia odpisy z tytułu utraty wartości w wysokości strat kredytowych oczekiwanych w całym okresie życia należności od momentu jej początkowego ujęcia. Grupa stosuje matrycę odpisów, w której odpisy oblicza się dla należności handlowych zaliczonych do różnych przedziałów wiekowych lub okresów przeterminowania.

Na potrzeby ustalenia oczekiwanych strat kredytowych należności grupuje się na podstawie podobieństwa charakterystyki ryzyka kredytowego. W celu określenia ogólnego współczynnika niewypelnienia zobowiązania przeprowadza się analizę nieściągalności za ostatnie 3 lata. Współczynniki niewypelnienia zobowiązania oblicza się dla następujących przedziałów:

- do 30 dni;
- od 30 do 90 dni;
- od 90 do 180 dni;
- powyżej 180 dni.

W celu określenia współczynnika niewypelnienia zobowiązania dla danego przedziału wiekowania, saldo należności spisanych porównuje się z saldem należności niespłaconych. W kalkulacji uwzględnia się wpływ czynników przyszłych na kwotę strat kredytowych.

Odpis z tytułu utraty wartości oblicza się uwzględniając współczynniki niewypelnienia zobowiązania skorygowane o wpływ czynników przyszłych oraz wysokość salda należności niespłaconych na dzień bilansowy dla każdego przedziału analizy wiekowej.

Należności indywidualnie istotne (powyżej 5% wartości całkowitego salda należności) testuje się indywidualnie.

Należności wewnątrzgrupowe mają inne ryzyko kredytowe niż należności od stron trzecich ze względu na istniejące powiązanie i istnienie kontroli. W przypadku trudności finansowych Grupa zwykle wspiera swoją spółkę zależną, w związku z czym słabe wyniki finansowe i sytuacja finansowa powiązanego podmiotu niekoniecznie muszą oznaczać zwiększone ryzyko kredytowe. W takim przypadku Grupa opiera szacunek utraty wartości na analizie indywidualnej. W innych przypadkach, gdy ilość pozycji jest znacząca, mogą one tworzyć oddzielny portfel należności wewnątrzgrupowych z zastosowaniem analizy portfelowej.

Grupa stosuje trzostopniowy model utraty wartości dla aktywów finansowych innych niż należności handlowe:

- Stopień 1 – salda, dla których ryzyko kredytowe nie wzrosło znacząco od początkowego ujęcia. Oczekiwane straty kredytowe określa się na podstawie prawdopodobieństwa niewypelnienia zobowiązania w ciągu 12 miesięcy (tj. całkowita oczekiwana strata kredytowa pomnożona jest przez prawdopodobieństwo, że strata wystąpi w ciągu następných 12 miesięcy);
- Stopień 2 – obejmuje salda, dla których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od początkowego ujęcia, ale brak jest obiektywnych przesłanek utraty wartości; oczekiwane straty kredytowe określa się na podstawie prawdopodobieństwa niewypelnienia zobowiązania przez cały umowny okres życia danego aktywa;
- Stopień 3 – obejmuje salda z obiektywną przesłanką utraty wartości.

Należności handlowe zaliczane są do Stopnia 2 lub Stopnia 3:

- Stopień 2 – obejmuje należności handlowe, do których zastosowano podejście uproszczone do oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie życia należności, za wyjątkiem należności handlowych zaliczonych do Stopnia 3;
- Stopień 3 – obejmuje należności handlowe przeterminowane o ponad 180 lub zidentyfikowane indywidualnie jako nieobslugiwane.

W zakresie w jakim zgodnie z podejściem ogólnym konieczna jest ocena czy nastąpił znaczący wzrost ryzyka kredytowego, Grupa uwzględnia następujące przesłanki przy dokonaniu tej oceny:

- przeterminowanie co najmniej 30 dni;
- nastąpiły zmiany legislacyjne, technologiczne lub makroekonomiczne, które mają znaczący negatywny wpływ na dłużnika;
- pojawiły się informacje o znaczącym niekorzystnym zdarzeniu dotyczącym pożyczki lub innej pożyczki tego samego dłużnika od innego pożyczkodawcy, np. wypowiedzenie umowy pożyczki, naruszenie jej warunków czy renegecja warunków ze względu na trudności finansowe itp.;
- dłużnik stracił znaczącego klienta lub dostawcę albo doświadczył innych niekorzystnych zmian na swoim rynku.

Aktywa finansowe są spisywane, w całości lub w części, kiedy Grupa wyczerpie praktycznie wszystkie działania w zakresie ściągnięcia i uzna, że nie można już racjonalnie oczekiwać odzyskania należności. Zazwyczaj następuje to, gdy składnik aktywów jest przeterminowany co najmniej 180 dni.

[Polityka rachunkowości stosowana do 31 grudnia 2017 roku \(MSR 39\)](#)

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Aktywa ujmowane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki na to, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości pożyczek i należności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, to kwota odpisu aktualizującego z tytułu tej utraty wartości równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat z tytułu nieosiągnięcia należności, które nie zostały jeszcze poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej (tj. stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu). Wartość bilansową składnika aktywów obniża się bezpośrednio lub poprzez rezerwę. Kwotę straty ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Grupa ocenia najpierw, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości poszczególnych składników aktywów finansowych, które indywidualnie są znaczące, a także przesłanki utraty wartości aktywów finansowych, które indywidualnie nie są znaczące. Jeżeli z przeprowadzonej analizy wynika, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on znaczący, czy też nie, to Grupa włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i łącznie ocenia daną grupę pod kątem utraty wartości zaliczonych do niej składników. Aktywa, które indywidualnie są oceniane pod kątem utraty wartości i dla których ujęto odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości lub uznano, że dotychczasowy odpis nie ulegnie zmianie, nie są brane pod uwagę przy łącznej ocenie grupy aktywów pod kątem utraty wartości.

Jeżeli w następnym okresie odpis z tytułu utraty wartości zmniejszył się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu, to uprzednio ujęty odpis odwraca się. Późniejsze odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w zakresie, w jakim na dzień odwrócenia wartość bilansowa składnika aktywów nie przewyższa jego zamortyzowanego kosztu.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych zakwalifikowanego do kategorii składników dostępnych do sprzedaży, to: kwota stanowiąca różnicę pomiędzy (A) ceną nabycia tego składnika aktywów (pomniejszona o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i jego (B) bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości tego składnika uprzednio ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, (A – B) zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i przeniesiona do sprawozdania z całkowitych dochodów. Nie można ujmować w sprawozdaniu z całkowitych dochodów odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości kapitałowych instrumentów finansowych kwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży. Jeżeli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wykazywany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, albo instrumentu pochodnego, który jest powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu kapitałowego, to kwotę odpisu z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i ich odwrócenie ujmuje się jednostronnie (netto) jako zyski bądź straty odpowiednio w pozycjach pozostałych przychodów bądź kosztów operacyjnych lub przychodów bądź kosztów finansowych w zależności od klasy instrumentów finansowych.

7.22 Pochodne instrumenty finansowe

Instrumenty pochodne, z których korzysta Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą kursów wymiany walut, to przede wszystkim kontrakty walutowe typu forward. Ponadto, Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym z ryzykiem cen surowców oraz produktów naftowych korzysta z transakcji commodity swap, a w przypadku sprzedaży produktów po cenach stałych z wbudowaną opcją również dostawę commodity option. Grupa korzysta z transakcji typu futures w celu zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO₂). W celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą stóp procentowych Grupa korzysta z transakcji typu swap procentowy (IRS) oraz terminowych transakcji stopy procentowej (FRA).

Tego rodzaju pochodne instrumenty finansowe są wyceniane w wartości godziwej, zgodnie z hierarchią wartości opisaną w części dotyczącej zasad wyceny aktywów i zobowiązań finansowych, powyżej. Instrumenty pochodne wykazuje się jako aktywa, gdy ich wartość jest dodatnia, i jako zobowiązania – gdy ich wartość jest ujemna. Zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej instrumentów pochodnych, które nie spełniają zasad rachunkowości zabezpieczeń są bezpośrednio odnoszone na wynik finansowy netto roku obrotowego.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej instrumenty finansowe prezentowane są jako pozycje krótkoterminowe lub długoterminowe z uwzględnieniem przewidywanego okresu realizacji aktywów i zobowiązań zaklasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu.

7.23 Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa skorzystała z możliwości kontynuowania wymogów dotychczasowego standardu MSR 39 od 1 stycznia 2019 roku i nie wdrażania nowych wymogów MSSF 9 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń do momentu, gdy Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości zakończy prace dotyczące tzw. makro hedgingu.

Z dniem 1 stycznia 2011 roku Jednostka Dominująca rozpoczęła stosowanie rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w odniesieniu do kredytu denominowanego w USD wyznaczonego na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedażowych denominowanych w USD. W drugim półroczu 2012 roku rozszerzono zakres stosowania rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych poprzez ustanowienie nowych powiązań zabezpieczających w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD.

Celem rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych jest zagwarantowanie określonego poziomu wartości złotej generowanych przez nią przychodów ze sprzedaży denominowanej w USD. Zabezpieczaną pozycją jest szereg wysoce prawdopodobnych, planowanych transakcji sprzedaży produktów rafineryjnych denominowanych w USD, w szczególności pierwszy wolumen przychodów (do wysokości desygnowanej raty kapitałowej) z tytułu sprzedaży denominowanej w USD, generowanych w trakcie danego miesiąca kalendarzowego lub w przypadku, gdy kwota przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu będzie niewystarczająca w stosunku do desygnowanej raty kapitałowej, pierwszy wolumen przychodów generowany w trakcie trzech kolejnych miesięcy. W przypadku desygnowania kolejnego wolumenu przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu kalendarzowym, pozycją zabezpieczaną będzie pierwszy wolumen przychodów ze sprzedaży następujący po uprzednio desygnowanym wolumenie przychodów z tytułu sprzedaży denominowanej w USD w danym miesiącu lub w przypadku, gdy kwota przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu będzie niewystarczająca w stosunku do desygnowanej raty kapitałowej, kolejny wolumen przychodów generowany w trakcie

trzech kolejnych miesięcy. Pozycja zabezpieczana zostanie przypisana odpowiednio do każdego instrumentu zabezpieczającego zgodnie z indywidualnym dokumentem ustanowienia powiązania zabezpieczającego.

Wyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń instrumenty zabezpieczające obejmują zobowiązanie do spłaty zaciągniętego kredytu w walucie USD z datami rozliczenia przypadającymi w dniach roboczych określonego miesiąca kalendarzowego zgodnie z harmonogramem spłat rat kapitałowych.

Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie odnosi się bezpośrednio na inne całkowite dochody. Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części nie stanowiącej efektywnego zabezpieczenia zalicza się do pozostałych przychodów lub kosztów finansowych okresu sprawozdawczego.

W momencie ustanowienia zabezpieczenia Grupa formalnie wyznacza i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja ta zawiera: (i) identyfikację instrumentu zabezpieczającego, (ii) identyfikację zabezpieczanej pozycji lub transakcji, (iii) określenie charakteru zabezpieczanego ryzyka oraz (iv) określenie sposobu oceny efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej zabezpieczanej pozycji lub przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczanym ryzykiem.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest oceniana na bieżąco w celu sprawdzenia, czy jest ono wysoce efektywne we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zostało ustanowione.

7.24 Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy na Grupie ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych, i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu korzyści ekonomicznych oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. Jeżeli Grupa spodziewa się, że koszty objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów po pomniejszeniu o wszelkie zwroty. W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty finansowe. Utworzone rezerwy, za wyjątkiem rezerw dotyczących likwidacji i rekultywacji, zalicza się odpowiednio do kosztów operacyjnych, pozostałych kosztów operacyjnych, kosztów finansowych, zależnie od okoliczności, z którymi przyszłe zobowiązania się wiążą.

7.24.1 Rezerwa na koszty likwidacji i rekultywacji

Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji są rozpoznawane kiedy na Grupie ciąży obowiązek likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego, wykonania rozbiórki, demontażu, usunięcia innych środków trwałych oraz przywrócenia miejsca ich montażu do pierwotnego kształtu i kiedy możliwe jest dokonanie wiarygodnego szacunku kwoty tego obowiązku.

W sytuacji kiedy obowiązek dotyczy nowych rzeczowych aktywów trwałych, takich jak infrastruktura wydobywcza, transportowa (rurociągi), instalacje rafinerijne, zobowiązanie jest rozpoznawane w momencie zakończenia ich budowy bądź instalacji. Podobnie, jeżeli zobowiązanie likwidacyjne dotyczy odwiertu wydobywczego, rozpoznawane jest w momencie jego wykonania niezależnie od efektu uzyskanego przepływu węglowodorów.

Zobowiązanie likwidacyjne może ulec dalszemu doprecyzowaniu w trakcie użytkowania odwiertu, infrastruktury wydobywczej, transportowej itp. w następstwie zmian w przepisach prawa lub w wyniku decyzji o wstrzymaniu pewnych operacji. Rozpoznana wartość stanowi bieżącą wartość oszacowanych przyszłych wydatków określonych zgodnie z miejscowymi uwarunkowaniami i wymaganiami.

Równocześnie z zobowiązaniem tworzone jest, w takiej samej wysokości, aktywo likwidacyjne (uwzględniane w odpowiedniej pozycji rzeczowych aktywów trwałych), które następnie jest amortyzowane w ślad za aktywem, którego dotyczy likwidacja.

Za wyjątkiem odwracania dyskonta od rezerwy, wszelkie zmiany bieżącej wartości szacowanych kosztów likwidacji i rekultywacji są odzwierciedlane w wysokości rezerwy oraz korespondującego aktywa. Zmiany te dotyczą również różnic kursowych z tytułu przeliczenia zobowiązania wyrażonego w walucie obcej, kiedy wiadomo, że zobowiązanie będzie rozliczone w tej walucie.

Okresowe odwracanie dyskonta jest uwzględniane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako koszt finansowy. Od wartości rezerwy i odpowiadającego jej aktywa tworzony jest podatek odroczoney.

Na podstawie obowiązującej w Polsce ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku (Dz.U.05.228.1947 z późniejszymi zmianami) Prawo Geologiczne i Górnicze Grupa zobowiązana jest do tworzenia Funduszu Likwidacji Zakładu Górniczego. Środki funduszu mogą być wykorzystane wyłącznie w celu pokrycia kosztów likwidacji zakładu górniczego (kopalni ropy) lub jego oznaczonej części.

Wysokość odpisu obliczana jest odrębnie dla każdego zakładu górniczego i stanowi równowartość nie mniej niż 3% wartości odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych zakładu górniczego, ustalonych stosownie do przepisów o podatku dochodowym od osób prawnych. Przedsiębiorca zobowiązany jest gromadzić środki funduszu na wyodrębnionym rachunku bankowym do czasu rozpoczęcia likwidacji zakładu górniczego.

7.25 Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania i rozliczenia międzyokresowe

Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług wykazywane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Grupa wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe, gdy zobowiązanie wygasło – to znaczy, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł. Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Podobnie znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego zobowiązania finansowego Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstającą z tytułu zamiany różnicę odnośnych wartości bilansowych wykazuje się w zysku lub stracie.

Pozostałe zobowiązania niefinansowe obejmują w szczególności zobowiązania wobec urzędu skarbowego z tytułu podatku od towarów i usług, akcyzy i opłaty paliwowej oraz zobowiązania z tytułu otrzymanych zaliczek, które będą rozliczone poprzez dostawę towarów, usług lub środków trwałych. Pozostałe zobowiązania niefinansowe ujmowane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów dokonywane są w wysokości prawdopodobnych zobowiązań przypadających na bieżący okres sprawozdawczy. Grupa wykazuje bierne rozliczenia międzyokresowe w pozycji pozostałych zobowiązań niefinansowych, bądź w przypadku rozliczeń dotyczących świadczeń pracowniczych w pozycjach zobowiązań wykazywanych w ramach tych świadczeń.

7.26 Dotacje

Jeżeli istnieje uzasadniona pewność, że dotacja zostanie uzyskana oraz spełnione zostaną wszystkie związane z nią warunki, wówczas dotacje są ujmowane według ich wartości godziwej.

Jeżeli dotacja dotyczy danej pozycji kosztowej, wówczas jest ona ujmowana jako przychód w sposób współmierny do kosztów, które dotacja ta ma w zamierzeniu kompensować. Jeżeli dotacja dotyczy składnika aktywów, wówczas jej wartość godziwa jest ujmowana jako przychody przyszłych okresów, a następnie stopniowo, drogą równych odpisów rocznych, odpisywana do sprawozdania z całkowitych dochodów przez szacowany okres użytkowania związanego z nią składnika aktywów.

7.27 Wspólne ustalenia umowne

Wspólne ustalenia umowne zostały zdefiniowane w MSSF 11 jako umowa, w ramach której dwie lub więcej stron prowadzą działalność gospodarczą podlegającą wspólnej kontroli. Wspólna kontrola występuje wyłącznie wówczas, gdy decyzje dotyczące istotnych działań w ramach porozumienia wymagają jednogłośnej zgody wszystkich stron.

Wspólne ustalenia umowne dzieli się na wspólne działania i wspólne przedsięwzięcia. Kryterium podziału zostało oparte na różnych prawach i obowiązkach stron porozumień o charakterze wspólnych ustaleń umownych.

Jeśli wspólna inicjatywa daje stronom współkontrolującym prawa do jej aktywów netto, to mowa o wspólnym przedsięwzięciu (ang. „joint ventures”), które co do zasady realizowane jest poprzez utworzenie przez inwestorów odrębnej jednostki (ang. „vehicle”). Do tego typu przedsięwzięć Grupy zaliczyć należy działającą w segmencie produkcji i handlu współkontrolowaną jednostkę LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o. a także jednostki w segmencie wydobywczym: Baltic Gas Sp. z o.o. oraz Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k., jak również UAB Minijos Nafta.

Inwestycje we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych zgodnie z MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne” są ujmowane metodą praw własności i wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według ceny nabycia skorygowanej o późniejsze zmiany udziału Grupy w aktywach netto tych jednostek, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Sprawozdanie z całkowitych dochodów odzwierciedla udział w wynikach działalności tych jednostek natomiast w przypadku zmiany ujętej bezpośrednio w ich kapitale własnym Grupa ujmuje swój udział w każdej zmianie i ujawnia go, jeśli jest to właściwe, w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym oraz w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w innych całkowitych dochodach / (stratach) netto.

Wspólne ustalenia umowne, w ramach których strony współkontrolujące posiadają prawa do aktywów i obowiązki dotyczące zobowiązań określają się wspólnymi działaniami / operacjami (ang. „joint operations”).

Grupa posiada udziały we wspólnych działaniach realizowanych w segmencie wydobywczym przez należącą do grupy kapitałowej LOTOS Petrobaltic S.A. norweską spółkę LOTOS Exploration and Production Norge AS. Zgodnie z MSSF 11 Grupa bezpośrednio ujmuje w księgach swój udział w aktywach, zobowiązaniach, przychodach i kosztach związanych ze wspólnymi działaniami na złożach obszaru Heimdal w Norwegii.

Biorąc pod uwagę kryteria MSSF 11, nie każda działalność, do której przystępuje wielu udziałowców stanowi wspólne działania, czy wspólne przedsięwzięcie w rozumieniu tego standardu i w niektórych sytuacjach, będąc stroną współpracy o charakterze wspólnej działalności, Grupa nie sprawuje współkontroli nad tą działalnością. Dzieje się tak, gdy istnieje więcej niż jedna kombinacja stron umowy, które wspólnie mogą porozumieć się w celu podjęcia istotnych decyzji o działalności. Dla celów prawidłowego ujmowania przychodów, kosztów, aktywów i zobowiązań nie stosuje się wówczas MSSF 11, a zapisy innych, odpowiednich MSSF, uwzględniając przy tym swój udział w porozumieniu będącym podstawą tej działalności.

Grupa jest stroną porozumień o wspólnej działalności w Norwegii, które nie podlegają regulacjom MSSF 11. Dotyczy to działalności na złożach Sleipner. Grupa ujmuje te działania metodą proporcji, tj. według udziału w przychodach, kosztach, należnościach i zobowiązaniach związanych ze wspólnym poszukiwaniem i eksploatacją złóż ropy naftowej i gazu w obszarze pola Sleipner. Nie istnieje zatem praktyczna różnica w ujęciu transakcji związanych z działalnością na licencjach pakietu Sleipner w stosunku do wymogów ujęcia wspólnych działań na licencjach obszaru Heimdal, które spełniają definicję wspólnej działalności wg MSSF 11.

7.28 Sprawozdawczość dotycząca segmentów operacyjnych

Dla celów zarządczych Grupa Kapitałowa LOTOS podzielona jest na jednostki biznesowe w oparciu o segmenty branżowe, natomiast dla celów sprawozdawczości finansowej w ramach działalności operacyjnej Grupy wyróżnia się dwa główne sprawozdawcze segmenty operacyjne:

- segment wydobywczy – obejmuje działalność w zakresie pozyskiwania oraz eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego,
- segment produkcji i handlu – obejmuje działalność spółek w zakresie wytwarzania, przetwarzania produktów rafinacji ropy naftowej, jak również ich sprzedaży hurtowej i detalicznej oraz działalność pomocniczą, transportową i serwisową.

Sprawozdawcze segmenty operacyjne identyfikowane są na poziomie Grupy Kapitałowej. Jednostka Dominująca wchodzi w skład segmentu produkcji i handlu.

Ocena wyników danego segmentu dokonywana jest na podstawie przychodów ze sprzedaży, wyniku EBIT i EBITDA.

EBIT stanowi zysk/(stratę) operacyjny/(ą).

EBITDA stanowi zysk/(stratę) operacyjny/(ą) przed uwzględnieniem amortyzacji.

Segmentowe przychody ze sprzedaży oraz wyniki segmentów określono przed dokonaniem tzw. korekt międzysegmentowych.

Informacje finansowe dotyczące segmentów operacyjnych wykorzystywane w celu ich oceny przez członków kluczowego personelu odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji operacyjnych przedstawia nota 8.

7.29 Zobowiązania i aktywa warunkowe

Zgodnie ze stosowanymi przez Grupę zasadami określonymi standardem MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, przez zobowiązania warunkowe rozumie się:

- możliwy obowiązek, który powstanie na skutek przeszłych zdarzeń, którego istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub braku wystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki, lub
- obecny obowiązek, który powstaje na skutek przeszłych zdarzeń, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu ponieważ:
  - (i) nie jest prawdopodobne, aby wypełnienie obowiązku spowodowało konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne, bądź
  - (ii) kwoty obowiązku (zobowiązania) nie można wycenić wystarczająco wiarygodnie.

Zobowiązania warunkowe nie są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jednakże ujawnia się informację o zobowiązaniu warunkowym, chyba, że prawdopodobieństwo wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne jest znikome.

Stosując się do zasad MSSF, Grupa definiuje warunkowy składnik aktywów jako możliwy składnik aktywów, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, którego istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub braku wystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych zdarzeń przyszłych, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki.

Należności warunkowe nie są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jednakże ujawnia się informację o należności warunkowej, jeżeli wpływ środków uosabiających korzyści ekonomiczne jest prawdopodobny.

Przykładem aktywów i zobowiązań warunkowych są zobowiązania lub należności wynikające z prowadzonych sporów sądowych, których przyszły wynik nie jest przez jednostkę znany, ani w pełni kontrolowany. Grupa przedstawiła informacje na temat prowadzonych spraw sądowych w nocie 29.1 oraz informacje na temat pozostałych zobowiązań warunkowych w nocie 29.2.

7.30 Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO₂)

Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO₂) są przez Grupę prezentowane w sprawozdaniu finansowym zgodnie z metodą zobowiązań netto. Oznacza to, że w swoim sprawozdaniu finansowym Grupa rozpoznaje tylko zobowiązania wynikające z przekroczenia przez Grupę przyznanego limitu praw do emisji. Grupa analizuje przyznane limity w okresach rocznych. Zobowiązanie jest rozpoznawane dopiero w momencie przekroczenia przyznanego przez Grupę limitu. Przychody z tytułu sprzedaży niewykorzystanych przez Grupę praw do emisji ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w momencie sprzedaży.

Zakupione dodatkowo uprawnienia do emisji wyceniane są w koszcie nabycia pomniejszonym o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości, uwzględniając wartość rezydualną tych praw i prezentowane, jako aktywa niematerialne.

W przypadku wykorzystania zakupionych praw w celu pokrycia nimi niedoboru zaistniałego na dzień rozliczenia rocznego limitu, wykorzystane prawa według wartości księgowej rozliczane są ze zobowiązaniem wykazanim uprzednio na pokrycie niedoboru.